

ГАБРИЕЛ ГАРСИЯ МАРКЕС

Спомен
за моите
ТЪЖНИ
проститутки

ГАБРИЕЛ ГАРСИЯ МАРКЕС
СПОМЕН ЗА МОИТЕ ТЪЖНИ
ПРОСТИТУТКИ

Превод: Емилия Юлзари

chitanka.info

Последната книга на Габриел Гарсия Маркес и непубликувана на български език досега. Тя по особен начин затваря творческия път на своя автор, много вероятно — съвсем съзнателно и целенасочено, защото друга след нея няма.

В годината, в която ставах на деветдесет, ми се прииска да си подаря една нощ на луда любов с девствено момиче.

Романът е наполовина разказ за тази първа и последна любовна история от живота на главния герой, наполовина връщания към разнообразния му сексуален живот, наполовина анализ на любовта *per se*, наполовина анализ на старостта, наполовина анализ на щастието, наполовина криминален роман и още няколко половини (които станаха доста повече от две, но при Гарсия Маркес човек никога не знае предварително). И все пак „Спомен за моите тъжни проститутки“ е един хубав роман за чистата любов.

Габриел Гарсия Маркес е роден в Аракатака, Колумбия, и е един от най-значителните и влиятелни автори в световната литература. Той е и най-видният представител на течението и стила „магически реализъм“. Носител е на Нобелова награда за литература за 1982 година. Освен писател, е също журналист, и сценарист. Част от произведенията му са филмирани. Най-известните негови творби са „Сто години самота“, „Любов по време на холера“, „Хроника на една предизвестена смърт“, „За любовта и други демони“, „Няма кой да пише на полковника“, „Есента на патриарха“, „Генералът в своя лабиринт“.

„Не бивало да прави нищо в разрез с добрия тон, предупреди го жената от къщата. Да пъха пръст в устата на спящото момиче или нещо подобно.“^[1]

Ясунари Кавабата
„Къщата на спящите
красавици“

1.

В годината, в която ставах на деветдесет, ми се прииска да си подаря една нощ на луда любов с девствено момиче. Спомних си за Роса Кабаркас, собственичка на таен дом, която обикновено уведомяваше добрите си клиенти, когато разполагаше с някоя новост. Нито веднъж не се поддадох на това или на друго от многото ѝ безнравствени изкушения, но тя нямаше вяра в чистотата на принципите ми. И моралът е въпрос на време, казваше с лукава усмивка, ще видиш. Беше малко по-млада от мен и не знаех нищо за нея от толкова години, че можеше и да е умряла. Но още след първия сигнал разпознах гласа ѝ по телефона и изстрелях без предисловия:

— Днес да.

Тя въздъхна: Ех, печални мой мъдрецо, изчезваш за двайсет години и се връщаш само за да искаш нещо невъзможно. Веднага възвърна професионалното си самообладание и ми предложи половин дузина възхитителни възможности, обаче всичките употребявани. Настоях, че не, трябваше да е девица, и още за тази нощ. Тя попита разтревожена: Какво искаш да си докажеш? Нищо, отвърнах засегнат на най-болното място, знам много добре какво мога и какво не мога. Тя каза невъзмутимо, че мъдреците знаят всичко, но не всичко: Единствените Деви, останали в света, сте вие, родените през август. Защо не ми я поръча по-отрано? Вдъхновението не предупреждава, ѝ казах. Но може да чака, каза тя, както винаги по-осведомена от кой да е мъж, и ме помоли поне за още два дни, за да проучи основно пазара. Възразих ѝ съвсем сериозно, че на моята възраст в една такава сделка всеки ден е равен на година. Тогава няма да се получи, каза тя без капка съмнение, но няма значение, така е по-вълнуващо, мамка му, ще ти се обадя след час.

Не е нужно да го казвам, защото ми личи от километри: аз съм грозен, срамежлив и старомоден. Но в желанието си да не бъда такъв, винаги съм се преструвал на точно обратното. И тъй до днешния ден, в който по своя воля решавам да разкажа какъв съм, пък било и само за

облекчение на съвестта ми. Започнах с необичайното ми обаждане на Роса Кабаркас, защото погледнато от днешна дата, то постави началото на нов живот, и то на възраст, когато повечето смъртни са мъртви.

Живея в къща в колониален стил, откъм слънчевата страна на парка Сан Николас, в която съм прекарал всичките дни от живота си без жена и без богатство, в нея живяха и умряха родителите ми и в нея възнамерявам да умра сам в същото легло, в което съм се родил, но ми се иска да е някой далечен ден и без болка. Баща ми я купил на публична разпродажба в края на XIX век, дал първия етаж под наем за луксозни магазини на някакво дружество на италианци и си запазил този втори етаж, за да бъде щастлив с дъщерята на един от тях, Флорина де Диос Каргамантос, забележителна изпълнителка на Моцарт, полиглотка и гарибалдийка, най-красивата и най-надарената жена, живяла някога в този град: моята майка.

Къщата е просторна и светла, с гипсови арки и шахматни подове от флорентинска мозайка, с четири стъклени врати към дълъг балкон, където през мартенските вечери майка ми седеше да пее любовни арии с италианските си братовчедки. От него се вижда паркът Сан Николас с катедралата и статуята на Христофор Колумб, а по-нататък складовете на речния кей и безбрежният хоризонт на голямата река Магдалена, на стотина километра от устието ѝ. Единственото неудобство на къщата е, че през целия ден слънцето се мести от прозорец на прозорец и се налага да затварям всичките, за да се опитам да подремна следобед в напечения полумрак. Когато на трийсет и две години останах сам, аз се преместих в бившата спалня на родителите си, отворих междинна врата към библиотеката и за да преживявам, започнах да разпродавам на търг излишното ми, което се оказа почти всичко, с изключение на книгите и механичното пиано с ролки.

В продължение на четирийсет години раздувах телеграмите за „Диарио де ла пас“, което означаваше да се възстановят и допълнят на местния ни език новините, които успяхме да прихванем в междузвездното пространство на къси вълни или по морзовата азбука. Днес се издържам повече или по-малко с пенсията от онази вече изчезнала професия; още по-малко с тази като учител по испанска граматика и латински, не печеля почти нищо от неделната колонка, която пиша неуморно повече от половин век, и съвсем нищо от

музикалните и театралните хроники за многото гостуващи знаменитости, които ми публикуват като услуга. Никога не съм правил нищо друго, освен да пиша, но не притежавам призванието и заложите на разказвач, нямам представа от законите на драматургията и ако съм се захванал с тази работа, то е, защото се доверявам на просветлението от многото книги, които съм прочел в живота си. Казано на прост испански, аз съм родов завършек без достойнства и без блясък, който нямаше да остави никакво наследство на потомците си, ако не бяха фактите, които възнамерявам да изложа доколкото мога в този спомен за моята голяма любов.

В деня на деветдесетата ми годишнина се събудих, както винаги, в пет сутринта. Тъй като беше петък, единственото ми задължение бе да си напиша авторската колонка, която се публикува всяка неделя в „Диарио де ла пас“. Предутринните признаци бяха идеални, за да не се чувствам щастлив: костите ме боляха още от разсъмване, дупето ми пареше, а гръмотевиците предвещаваха буря след три месеца суша. Изкъпах се, докато се вареше кафето, изпих една голяма чаша, подсладено с пчелен мед и придружено с две питки от маниока, а после си облякох ленения гащеризон за вкъщи.

Темата на бележката за този ден, а как иначе, беше моите деветдесет години. Никога не съм мислил за възрастта като за капчук от покрива, който показва на човек колко живот му остава. Като много малък бях чул да казват, че когато човек умира, въшките се разбягвали обезумели от косата по възглавницата за срам на семейството. Това толкова ме потресе, че се оставих да ме острижат до голо за училище, а малкото останали ми кичури и до днес мия със сапуна „Благодарното куче“. Това означава, мисля си сега, че като дете чувството ми за публичен срам е било по-развито, отколкото възприятието за смъртта.

Отпреди месеци бях решил, че бележката за годишнината ми няма да е обичайната жалба по изминалите години, а тъкмо обратното: прослава на старостта. Започнах да се питам кога бях осъзнал, че съм стар, и мисля, че беше съвсем малко време преди онзи ден. На четирийсет и две години бях отишъл на лекар, защото имах болки в гърба, които ми пречеха да дишам. Той не им придаде значение: Това е естествена болка за възрастта ви, ми каза.

— В такъв случай — му отвърнах — не е естествена възрастта ми.

Лекарят ми отправи състрадателна усмивка. Виждам, че сте философ, ми каза. Тогава за първи път помислих за възрастта си като за старост, но скоро го забравих. Свикнах да се будя всяка сутрин с различна болка, която с течение на годините сменяше мястото и вида си. Понякога все едно смъртта дереше с ноктестата лапа, а на другия ден се изпаряваше. По онова време чух да казват, че първият признак на старостта е, когато човек започва да прилича на баща си. Сигурно съм обречен на вечна младост, си помислих тогава, защото конският ми профил никога нямаше да заприлича на грубото карибско лице на баща ми, нито на императорския римски профил на майка ми. Всъщност първите промени са толкова бавни, че едва се долавят, и човек продължава да се вижда отвътре какъвто си е бил винаги, ала другите отвън вече ги забелязват.

В петото си десетилетие бях започнал да си представям какво е старостта, когато забелязах първите пропадания в паметта. Обикалях из къщи да си търся очилата, докато откриех, че са на носа ми, друг път влизах с тях под душа или си слагах очилата за четене, без да сваля другите за гледане надалече. Един ден закусих два пъти, защото бях забравил за първия път, и се научих да отгатвам притеснението на приятелите ми, когато не смееха да ми обърнат внимание, че им разказвам същото, което вече им бях разказал предишната седмица. Дотогава пазех в паметта си един списък с познати лица и друг с името на всяко от тях, но когато трябваше да поздравя някого, не винаги успявах да свържа името с физиономията.

Никога не съм се притеснявал за сексуалната си възраст, защото моите способности не са зависели толкова от мен, колкото от тях, а когато искат, те знаят как и защо. Днес се смея на момчетата на осемдесет, които стреснати се съветват с лекаря относно тези притеснения, без да подозират, че на деветдесет дори са по-лоши, ала вече нямат значение: това са опасностите да си още жив. Победа на живота обаче е фактът, че старците губят паметта си за несъществени неща и само в редки случаи тя ни изменя за нещата, които наистина ни интересуват. Цицерон го е обяснил с едно драсване на перото: *Няма старец, който да е забравил къде е скрил съкровището си.*

С тези и още някои разсъждения бях завършил първата чернова на бележката, когато августовското слънце избухна между бадемовите дървета в парка и речният пощенски параход, закъснял с една седмица заради сушата, навлезе с рев в канала на пристанището. Помислих си: Ето, че пристигат моите деветдесет години. Никога няма да разбера защо, а не се и опитвам, но бе като заклинание срещу онова съкрушително напомняне, когато реших да се обадя по телефона на Роса Кабаркас, за да ми помогне да ознаменувам годишнината си с една разгулна нощ. От години живеях в свещен покой с тялото си, посветен на безразборното препрочитане на моите класици и на личните ми концерти с изтънчена музика, но в онзи ден желанието бе толкова неотложно, че го приех като Божия повеля. След обаждането не можах да продължа да пиша. Окачих хамака в един ъгъл на библиотеката, до който сутрин слънцето не достига, и се проснах, потиснат от нетърпимото очакване.

Бях разглезено дете на майка с множество дарования, отнесена от туберкулозата на петдесет години, и с баща педант, за когото се знаеше, че никога не е допускал грешки. Осъмна мъртъв във вдовишкото си легло в деня, в който бе подписан мирният договор в Неерландия, сложил край на Хилядадневната война^[2] и на толкова други граждански войни през миналия век. Мирът промени града в насока, която не се предвиждаше, нито бе желана. Тълпи от свободни жени направиха приказно богати старите кръчми по улица „Анча“, която по-късно се превърна в павирания тротоар „Абейо“, а сега е булевард „Колон“ в този скъп на сърцето ми град, високо ценен от местните и от другоселците заради добрия нрав на хората и чистотата на светлината му.

Никога с нито една жена не съм спал, без да ѝ платя, а малкото от тях, които не са били от занаята, съм убеждавал да приемат парите с добро или насила, пък дори и за да ги хвърлят после на боклука. Към двайсетгодишен започнах да си водя регистър с името, възрастта, мястото и кратка припомняща бележка за обстоятелствата и похватите. До петдесетата ми година бях станали петстотин и четиринайсет жени, с които бях преспал поне веднъж. Спрях да попълвам списъка, когато тялото ми вече не издържаше толкова, и можех да си водя сметката и без хартия. Спазвах своя лична етика. Никога не съм

участвал в групови гуляи или в публични блудства, не съм споделял тайни, нито съм разказвал мое приключение, било то плътско или духовно, защото още млад осъзнах, че нито едно от тях не остава безнаказано.

Единствената странна връзка беше тази, която в продължение на години поддържах с вярната Дамиана. Беше почти дете, с индиански черти, силна и дива, говореше малко и решително и ходеше боса, за да не ме разсейва, докато пиша. Помня, че четях в хамака в коридора „Жизнерадостната андалуска“^[3], когато случайно я зърнах приведена над коритото с толкова къса пола, че разкриваше пищните извивки на бедрата ѝ. Обзет от неудържимо желание, запретнах полата, смъкнах гащите ѝ до коленете и я пронизах отзад. Ах, господине, издаде тя мрачен вопъл, това не е направено за влизане, а за излизане. Дълбоко треперене разтърси тялото ѝ, но тя се удържа. Унижен от нанесеното ѝ унижение, понечих да ѝ платя два пъти повече, отколкото струваха тогава най-скъпите, но тя не прие дори сентаво и се наложи да ѝ увелича заплатата с толкова, колкото изчислих, че ѝ се полага за яхването веднъж месечно, винаги докато переше и винаги изотзад.

Веднъж си помислих, че моите креватни отчети могат да послужат като добра основа за преразказ на низостите в разпътния ми живот, а заглавието ми падна от небето: „Спомен за моите тъжни проститутки“. Общественият ми живот, напротив, бе лишен от всякакъв интерес: кръгъл сирак, ерген без бъдеще, посредствен журналист, четири пъти финалист на литературните празници в Картагена де Индиас и любимец на карикатуристите заради образцовата ми грозота. С една дума: един пропилян живот, започнал зле следобеда, когато на деветнайсет години майка ми ме отведе за ръка в „Диарио де ла пас“, за да се опита да ми публикуват една хроника за училищния живот, която бях написал в часа по испански и реторика. Отпечатаха я в неделя с обнадеждаващо встъпление от главния редактор. След години, когато узнах, че майка ми е платила за публикацията, както и за следващите седем, беше късно да се засрамвам, защото седмичната ми колонка вече летеше със собствени криле, а освен това раздувах телеграмите и бях музикален критик.

Откакто завърших гимназия с диплома като отличник, започнах да преподавам испански и латински в три общински училища едновременно. Бях лош учител, липсваше ми подготовка, няхах

призвание, нито милост към бедните дечица, които ходеха на училище, защото този бе най-лесният начин да избягат от потисничеството на родителите си. Единственото, което съумях да направя за тях, беше под страх от дървената линия да ги накарам поне да запомнят любимото ми стихотворение: *О, мъка!, Фабио, каквото виждаш днес, полетата самотни и посърналия хълм, били са някога Италика велика.*^[4] Вече на стари години случайно узнах противния прякор, с който са ме наричали учениците зад гърба ми: „Учителят Посърналия хълм“.

Това бе всичко, което ми даде животът, и не съм сторил нищо, за да му измъкна повече. Обядвах сам между часовете, а в шест следобед отивах в редакцията на вестника, за да ловя сигналите в междузвездното пространство. В единайсет вечерта, когато се затваряше броят, започваше истинският ми живот. Преспивах в Китайския квартал два-три пъти седмично и в толкова разнообразна компания, че два пъти бях провъзгласен за клиент на годината. След вечеря в близкото кафене „Рома“ избирах наслуки кой да е бардак и се промъквах скришом през задната врата. Отначало го правех като на игра, но после стана част от професията ми, и то благодарение на развързаните езици на големците от полицията, които споделяха държавни тайни с любовниците си за една нощ, без да подозират, че през картонените прегради са подслушвани от общественото мнение. По този начин, а как иначе, открих също така, че безутешното ми безбрачие се обяснява с нощна педерастия, която съм задоволявал със сирачетата от улица „Кримен“. Имах щастието да го забравя, защото между другите добри причини така узнах и хубавото, което се говореше за мен, и го оцених както подобава.

Никога не съм имал големи приятели, а малцината, които стигнаха близо до това, са в Ню Йорк. Тоест покойници, защото предполагам, че там отиват блуждаещите души, за да не преживят истината за отминалия си живот. Откакто се пенсионирах, нямам да върша кой знае какво, освен в петък следобед да занеса бележката си в редакцията на вестника, както и други донякъде важни занимания: концерти в „Изящни изкуства“, художествени изложби в „Артистичния център“, на който съм член-основател, някоя и друга публична беседа в „Дружеството за обществен напредък“, или знаменателно събитие като сезонен гастрол на Фабрегас^[5] в театър „Аполо“. Като млад посещавах кината на открито, където можехме да се окажем изненадани както от

лунно затъмнение, така и от двойна бронхопневмония, причинена от внезапен проливен дъжд. Но не се интересувах толкова от филмите, колкото от нощните птички, които се отдаваха срещу цената на билета, дори безплатно или на вересия. Киното не е моят род изкуство. Порочният култ към Шърли Темпъл бе капката, от която чашата преля.

Единствените ми пътувания бяха четирите за поетичните празници в Картагена де Индиас, преди да навърша трийсет, и една ужасна нощ в моторна лодка, поканен от Сакраменто Монтиел на откриването на новия ѝ бардак в Санта Марта. Колкото до домашния ми бит, ям малко и не съм капризен. Когато Дамиана остаря и престана да готви вкъщи, единственото ми редовно хранене остана тортилята с картофи в кафене „Рома“ след затварянето на вестника.

Така че в навечерието на моите деветдесет години, докато чаках новини от Роса Кабаркас, пропуснах обяда и не можах да се съсредоточа в четенето. Цикадите пищяха до пръсване в жегата в два, а придвижването на слънцето през отворените прозорци ме принуди три пъти да сменям мястото на хамака. Винаги съм си мислил, че дните около рождения ми ден са най-горещите в годината, и се бях научил да ги изтърпявам, но настроението ми в онзи ден не се оказа подходящо за това. В четири следобед се опитах да се успокоя с шестте сюити за виолончело от Йохан Себастиан Бах в неподражаемото изпълнение на дон Пабло Касалс. Според мен те са най-мъдрото нещо в цялата музика, но вместо да ме успокоят както обикновено, те ме докараха до състояние на пълно изтощение. Задряхах на втората, която ми се струва малко мудна, и в съня си обърках жалбата на челото с воя на тъжен отплаващ кораб. Почти в същия миг ме събуди звънът на телефона и поръждавелият глас на Роса Кабаркас ме върна към живот. Имаш късмета на глупаците, ми каза. Открих една ярчица, по-добра, отколкото искаше, но имаме спънка: едва на четиринайсет е. Не ме е грижа да сменям пелени, казах на шега, защото не бях схванал мотивите ѝ. Не е заради тебе, каза тя, а кой ще ми плати трите години затвор?

Никой нямаше да ги плати, а тя, естествено, най-малко от всички. Събираше си реколтата от малолетните момиченца, които бяха стоката в магазина ѝ, тя ги въвеждаше в занаята и ги изстискваше, докато преминеха към още по-лошия живот на дипломирани курви в прочутия бардак на Черната Еуфемия. Никога не бе плащала глоби,

защото домът ѝ бе същинска Аркадия за местните власти, от губернатора до последния кметски писарушка, и не можех да си представя, че собственичката е лишена от възможности да нарушава законите както си иска. Така че закъснелите ѝ скрупнули целяха да се сдобие с по-голяма изгода за услугите си: колкото по-наказуеми, толкова по-скъпи. Разногласието бе уредено с добавка от две песо за услугата и се уговорихме в десет часа вечерта да съм у дома ѝ с пет песо в брой и в предплата. Нито минута преди това, защото момичето трябвало да нахрани и приспи по-малките си братчета, както и да сложи в леглото обездвижената си от ревматизъм майка.

Оставаха четири часа. Докато се точеха, сърцето ми се изпълваше с възкисела пяна, която не ми даваше да дишам. Направих безплоден опит да запълня времето с процедурата по обличането. Нищо ново всъщност, защото дори Дамиана твърди, че се обличам ритуално като някой епископ. Порязах се с бръснача, докато се бръснеш, трябваше да изчакам нагорещената в тръбите вода да се охлади, а от простото усилие да се избърша с хавлията се изпотих отново. Облякох се според случая за вечерта: белия ленен костюм, ризата на сини райета с твърда колосана яка, вратовръзката от китайска коприна, ботинките, пребоядисани с бял цинк, и часовника от чисто злато с ланец, закачен за бутониерата на ревера. Накрая подгънах навътре маншетите на панталоните, за да не личи, че съм се смалил с половин педя.

Имам славата на скъперник, защото никой не може да си представи, че съм толкова беден, след като живея където живея, но истината е, че една такава нощ неколнократно надхвърляше възможностите ми. От ковчежето със спестяванията под леглото извадих две песо за наема на стаята, четири за собственичката, три за момичето и пет резервни за вечеря и други дребни разходи. Общо четиринайсет песо или колкото ми плащат от вестника за цял месец неделни бележки. Скрих ги в тайния джоб в колана и се напръсках с пулверизатора с „Агуа де Флорида“ на „Ланман и Кемп-Барклей и Ко.“. Тогава усетих, че ме обзема паника, и при първия удар на камбаната в осем слязох пипнешком по стълбите в тъмното и потен от страх излязох в сияйната нощ на предстоящия ми празник.

Беше се разхладило. Групи от сами мъже спореха гръмогласно за футбол на булевард „Колон“ между такситата, паркирани в редица по

средата на платното. Духов оркестър свиреше тъжен валс в алеята под разцъфналите магнолии. Едно от бедните курвета, които си търсят случайни клиенти по улица „Нотариос“, както обикновено ми поиска цигара и както обикновено му отвърнах: Оставих цигарите точно преди трийсет и три години, два месеца и седемнайсет дни. Минавайки покрай „Аламбре де оро“, се огледах в осветените витрини и се видях по-стар и по-зле облечен, отколкото се чувствах.

Малко преди десет се качих в едно такси и помолих шофьора да ме откара до Общото гробище, за да не разбере къде всъщност отивам. Погледна ме развеселен в огледалото и ми каза: Не ме плашете така, дон мъдрецо, дано Господ ме опази толкова дълго жив, колкото вас. Слязохме заедно пред гробището, защото той нямаше дребни и се наложи да развалим пари в „Ла тумба“, окаяна кръчма, в която осъмналите пияници оплакват умрелите си близки. Когато уредихме сметката, шофьорът ми каза сериозно: Внимавайте, дон, къщата на Роса Кабаркас вече не е дори сянка на каквото беше. Не ми оставаше друго, освен да му благодаря, убеден като всички останали, че за шофьорите от булевард „Колон“ няма тайни под небето.

Навлязох в бедняшкия квартал, който нямаше нищо общо с онзи, който познавах някога. Бяха все същите широки улици, покрити с горещ пясък, с къщи с отворени врати, стени от нерендосани дъски, покриви от палмови клони и посипани с чакъл дворове. Но хората бяха загубили покой. В повечето къщи имаше петъчни веселби и техните барабани и чинели отекваха и в червата. Срещу петдесет сентавос всеки можеше да влезе на което му хареса празненство, но можеше и да остане да танцува безплатно навън край бордюра. Вървах и се молех земята да ме погълне в контешките ми одежди, но никой не ми обърна внимание, като изключим някакъв кльошав мулат, който дремеше пред вратата на една съседна къща.

— На добър час, докторе — ми подвижна от все сърце, — щастливо чукане!

Какво друго можех да направя, освен да му благодаря? Три пъти трябваше да спирам, за да си поема дъх, преди да стигна до последното нагорнище. Оттам видях огромната бакърена луна, която се издигаше на хоризонта. Внезапно ме присви корема и се уплаших за съдбата си, но ми се размина. В края на улицата, където кварталът

преминаваше в горичка от овощни дръвчета, влязох в магазинчето на Роса Кабаркас.

Не изглеждаше същата. Навремето беше най-дискретната и поради това най-известната матрона. Беше едра жена и смятахме да я провъзгласим за командирша на пожарникарите както заради снажната ѝ фигура, така и за умението ѝ да гаси пожарите на клиентелата. Но самотата толкова успешно бе смалила тялото, набръчкала кожата и изтънила гласа ѝ, че сега приличаше на старо девойче. От едно време бяха останали само идеалните зъби, на един от които си бе сложила златна коронка просто от кокетство. Спазваше пълен траур по съпруга, починал след петдесет години съвместен живот, и го бе подсилила с нещо като черно боне след смъртта на единствения ѝ син, който бе помагал в съмнителната ѝ дейност. Бяха останали живи само ясните жестоки очи и по тях разбрах, че не бе променила нрава си.

Мъждива крушка светеше на тавана, а по рафтовете в магазина нямаше почти никаква стока, поне като параван на всеизвестната ѝ търговия, която всеки познаваше, но никой не признаваше. Роса Кабаркас обслужваше някакъв клиент, когато влязох на пръсти. Не знам дали наистина не ме позна, или се престори, за да не се издаде. Седнах на скамейката, за да изчакам да се освободи, и се опитах да я възстановя в паметта си такава, каквато беше някога. Повече от веднъж-дваж, когато и двамата още бяхме здрави и читави, тя ме е спасявала от затруднения. Мисля, че прочете мисълта ми, защото се обърна и се вторачи в мен с тревожеща напрегнатост. Годиците те отминават, въздъхна тъжно. Понечих да я полаская: И тебе, но за добро. Сериозно, каза тя, дори физиономията ти на умрял кон сякаш се е посъживила. Може би защото смених яслата, казах закачливо. Тя се оживи. Доколкото си спомням, имаше паламарка като на каторжник, ми каза. Как се държи? Измъкнах се по допирателната: Единствената новост, откакто не сме се виждали, е, че понякога ми пари задникът. Диагнозата ѝ бе незабавна: Липса на употреба. Ползвам го само за каквото Господ го е създал, ѝ казах, но беше вярно, че от доста време ми пареше, и винаги при пълнолуние. Роса порови в някакво чекмедже и отвори кутийка със зелена помада, която миришеше на мехлем от арника. Кажи на момичето да ти го намаже с пръстче ей така, и тя с непристойно красноречие завъртя показалец. Възразих ѝ, че слава на

Бога, още мога да се справям и без селски мазила. Тя ми се присмя: Ах, маестро, пожалете живота ми. И пристъпи към въпроса.

Момичето е в стаята от десет часа, ми каза; било красиво, чисто, добре възпитано, но си умираше от страх, защото на една нейна приятелка, която избягала с някакъв хамалин от Гайра, за два часа ѝ изтекла кръвта. Добре де, съгласи се Роса, то се подразбира, защото на онези от Гайра им се носи славата, че карат и магариците да реват. И се върна на въпроса: Горкичката, освен всичко друго ѝ се налага да работи и по цял ден шие копчета в някаква фабрика. Не ми се стори толкова тежка работа. Така си мислят мъжете, възрази тя, но е лошо, отколкото да трошиш камъни. Освен това ми призна, че дала на момичето разтвор от бромид с валериан и сега спи. Побоях се, че състраданието е нова уловка, за да повиши цената, обаче не било така, каза тя, държала на думата си. И на точните правила: всяко нещо се заплаща отделно, парите в брой и в предплата. Така и стана.

Последвах я през двора, разнежен от повехналата ѝ кожа и от тежкия вървеж на подутите ѝ крака, обути в груби памучни чорапи. Пълната луна се издигаше в средата на небето и светът наоколо изглеждаше като потопен в зелена вода. Близо до магазина имаше навес от палмови клони за гуляите на общинските чиновници с множество кожени табуретки и окачени между гредите хамаци. В задния двор, след който започваше горичката с овощни дървета, имаше веранда с шест стаи от неваросани тухли, с прозорци с груби платна против комарите. Единствената заета бе в полумрак и Тоня Негърката пееше по радиото някаква песен за нещастна любов. Роса Кабаркас си пое дъх: Болерото е животът. Бях съгласен, но до днес не се осмелявах да го напиша. Тя бутна вратата, влезе за миг и пак излезе. Продължава да спи, ми каза. Ще направиш добре да я оставиш да почива колкото тялото ѝ пожелае, твоята нощ е по-дълга от нейната. Бях объркан: Какво мислиш, че трябва да направя? Ти си знаеш, каза тя с неуместно за случая спокойствие, нали затова си мъдрец. Обърна се и ме остави насаме с ужаса.

Нямах спасение. Влязох в стаята с разтуптяно сърце и видях спящото момиче в огромното легло под наем, беззащитно и голо както го е майка родила. Лежеше на една страна с лице към вратата, от тавана я обливаше ярка светлина, под която не убягваше нито една подробност. Седнах в края на леглото да я съзерцавам като омагьосан с

всичките си пет сетива. Беше мургава и топла. Бяха я подложили на хигиенна и разкрасяваща процедура, която не бе пропуснала дори първия мъх на венериния хълм. Бяха накъдрили косата ѝ, ноктите на ръцете и краката ѝ бяха покрити с безцветен лак, но кожата ѝ с цвят на меласа изглеждаше грапава и неподдържана. Току-що напъпилите гърдички още бяха като на момче, но в тях се долавяше скрита енергия, готова всеки миг да изригне. Най-хубавото в тялото ѝ бяха големите стъпала за предпазливи стъпки, с дълги и чувствителни пръсти като на втори чифт ръце. Въпреки вентилатора беше обляна в блестяща пот, а и с напредването на нощта горещината ставаше непоносима. Беше невъзможно да си представя лицето ѝ, наплескано и покрито с дебел пласт оризова пудра, с двете петна руж на бузите, с изкуствените мигли, с вежди и клепачи, сякаш начернени със сажди, и устните, уголемени с шоколадово червило. Но нито парцалите, нито мазилата успяваха да прикрият характера ѝ: гордо вирнатия нос, сключените вежди, плътните устни. Помислих си: Нежен боен бик.

В единатсет отидох в банята по обичайните си дела, където върху един стол бедняшките ѝ дрешки бяха сгънати със старанието на богаташка: рокля от етамин с щамповани пеперуди, жълти платнени гащи и въздени сандали. Върху дрехите лежеше евтина гривничка и тъничка верижка с медальон на Богородица. На поставката над умивалника ръчна чантичка с червило, кутийка с руж, ключ и дребни монети. Всичко бе толкова евтино и износено, че не можех да си представя по-беден човек от нея.

Съблякох се и окачих колкото се може по-грижливо дрехите на закачалката, така че да не повредя копринената риза и изгладения ленен костюм. Изпиках се в тоалетната с казанче седнал, както от малък ме бе научила Флорина де Диос, за да не мокря ръбовете на гърнето, и без да скромнича, трябва да кажа, че струята беше незабавна и постоянна като на див жребец. Преди да изляза, надзърнах в огледалото над мивката. Конят, който ме гледаше от другата страна, не беше мъртъв, а скръбен, имаше двойна брадичка като на римския папа, подпухнали клепачи и оредели кичури вместо някогашната ми музикантска грива.

— Говно — му казах, — какво мога да направя, като не ме обичаш?

Като се стараех да не я събудя, седнах гол на леглото и с поглед, свикнал вече с измамната червена светлина, я огледах педя по педя. Прокарах връхчето на показалеца си по мократа ѝ шия и тя цялата потрепери отвътре като акорд на арфа, обърна се към мен със сумтене и ме обгърна в топлината на киселия си дъх. Стиснах носа ѝ с палец и показалец, но тя се отърси, отдръпна глава и ми обърна гръб, без да се събуди. Опитах се да разтворя коленете ѝ с крак, подтикнат от неочаквано изкушение. При първите два опита се възпротиви със стегнати мускули. Изпях в ухото ѝ: *Постелята на Делгадина от ангели е обкръжена.*^[6] Отпусна се малко. Топла вълна се разля във вените ми и моят муден пенсиониран звяр се събуди от дългия си сън.

Делгадина, душичке моя, примолех ѝ се закопнял. Делгадина. Тя издаде скръбен стон, изплъзна се измежду бедрата ми, обърна ми гръб и се сви като охлюв в черупката си. Настойката с валериан се оказа ефикасна и за мен, а не само за нея, защото нищо не се случи, нито с нея, нито с другото. Не ми пукаше. Запитах се за какво ми е да я будя, унижен и тъжен както се чувствах, и студен като кефал.

Тогаво неизбежно и свършено ясно зазвуча полунощната камбана и започна утрото на 29 август, денят на мъченичеството на свети Йоан Кръстител. Някой на улицата плачеше с пълен глас, но никой не му обръщаше внимание. Помолих се за него, ако се нуждаеше от това, а също и за себе си, в знак на благодарност за получените благодеяния: *Нека не се залъгва никой да си мисли, че повече ще трае туй, което чака, от туй, което вижда. Момичето изстена в съня си и аз се помолих и за него: Защото всичко трябва да отmine все така.*^[7] След това угасих радиото и лампата, за да поспя.

Събудих се призори, ала не помнех къде се намирам. Момичето продължаваше да спи с гръб към мен, в позата на зародиш. Имах смътното чувство, че го бях усетил да става в тъмното и бях чул пускането на водата в банята, но можеше и да е било сън. Беше нещо ново за мен. Не владеех уловките на прелъстяването и винаги бях избирал наслуки любимите си за една нощ, воден по-скоро от цената, отколкото от прелестите им, бяхме правили любов без любов, повечето пъти полуоблечени и винаги на тъмно, за да си се представяме похубави. Онази нощ открих безподобната наслада да съзерцавам тялото на заспала жена, без да ме пришпорва желанието или да ме притеснява срамът.

Станах в пет неспокоен, защото неделната ми бележка трябваше да бъде на масата в редакцията преди пладне. Освободих си навременно червата с обичайното парене по пълнолуние и когато дръпнах синджира на казанчето, имах чувството, че злостта ми от миналото се изтича в канала. Когато вече освежен и облечен се върнах в стаята, момичето спеше по гръб на помирителната светлина на зазоряването, проснато напъряно на леглото с разперени на кръст ръце и пълновластна господарка на девствеността си. Бог да ти я опази, казах ѝ аз. Сложих на възглавницата всички пари, нейните и моите, които ми бяха останали, и с целувка по челото се сбогувах завинаги. Къщата, като всеки бардак призори, най-много приличаше на рая. Излязох през вратата към градината, за да не срещна никого. Под изгарящото слънце на улицата започнах да усещам тежестта на деветдесетте си години и да отброявам минута след минута минутите на нощите, които не ми достигаха, за да умра.

[1] Превод Дора Барова (София, Рива, 2010). — Б.пр. ↑

[2] Договорът е сключен на 24.X.1902 г. в имението Неерландия и слага край на гражданската война между привържениците на Консервативната и Либералната партия, а Колумбия признава независимостта на Панама. — Б.пр. ↑

[3] Роман във формата на диалог (1528), чийто предполагаем автор е Франсиско Деликадо (1480–1535). Описва живота на испанска проститутка, избягала в Рим. — Б.пр. ↑

[4] Началото на „Песен за развалините на Италика“ (1595?) от испанския поет Родриго Каро (1573–1647). — Б.пр. ↑

[5] Вероятно Маноло Фабрегас (1921–1996) — прочут мексикански актьор и режисьор, известен като „Сеньор Театро“, правил турнета из много страни в Южна Америка. — Б.пр. ↑

[6] Откъс от старинен романс, популярен в Испаноамерика: кралят се влюбва в най-малката си дъщеря Делгадина (Слабичка), но тя умира от глад и жажда, преди да му се отдаде. — Б.пр. ↑

[7] Цитати от „Стихове за смъртта на баща му“ от испанския ренесансов поет Хорхе Манрике (ок. 1440–1479). — Б.пр. ↑

2.

Пиша този спомен сред малкото останали книги в някогашната библиотека на родителите ми, чиито рафтове са на път да се разпаднат благодарение на търпението на дървоядите. В края на краищата за онова, което ми остава да свърша на този свят, ще ми стигнат всичките ми видове речници, първите две поредици от „Национални епизоди“ на дон Бенито Перес Галдос и „Вълшебната планина“, която ме научи да разбирам настроенията на майка ми, изопачавани от туберкулозата.

За разлика от другите мебели, а и от мен самия, писалищната маса, на която пиша, с течение на времето изглежда в по-добро състояние, защото е изработена от скъпо дърво от дядо ми по баща, който е бил корабен дърводелец. Дори когато нямам да пиша, аз я подреждам всяка сутрин с безполезната точност, заради която съм изгубил толкова любви. На една ръка разстояние държа моите книгисъучастници: двата тома на „Първи илюстриран речник“ на Испанската кралска академия от 1903 година; „Съкровищница на кастилския или испанския език“ от дон Себастиан де Коварубиас; граматиката на дон Андрес Бельо, както се полага в случай на съмнение в семантиката; новия „Идеологически речник“ на дон Хулио Касарес, специално за неговите антоними и синоними; „Vocabolario della Lingua Italiana“ на Никола Дзингарели, за да ме подпомага с майчиния ми език, който научих още в люлката, както и речника по латински, защото бидейки майката на първите два, го смятам и за мой роден език.

Вляво на писалището държа винаги пет листа качествена канцеларска хартия за неделната ми колонка, както и кутийката с пясък за ръсене, който предпочитам пред модерната попивателна преса. Вдясно стоят мастилницата и поставката от леко балсово дърво за перодръжката със златно перо, защото още пиша на ръка с романтичния почерк със завъртулки, на който ме научи Флори на де Диос, за да ме държи далече от учрежденския краснопис на съпруга си, общински нотариус и експерт-счетоводител до последния си дъх.

Преди време във вестника ни задължиха да пишем на машина заради по-лесното пресмятане на оловните букви на линотипа и по-точното макетиране на текста, но никога не възприех този лош навик. Продължих да пиша на ръка, а после да го преписвам на машина, по която мъчително кълвах като кокошка, благодарение на незавидната чест да съм най-старият сътрудник. Днес, пенсиониран, но не и победен, се ползвам от святата привилегия да пиша у дома, с изключен телефон, за да не ме безпокои никой, и без цензор, който да ми надничва над рамото и да дебне какво пиша.

Живея без кучета, птици и прислуга, като се изключи вярната Дамиана, която ме е спасявала и в най-немислимите затруднения и продължава да идва веднъж седмично, за да свърши какво има да се върши, макар да е вече късогледа и късопаметна. На смъртното си легло майка ми ме помоли да се ожения млад за бяла жена, да си имаме поне три деца, от които едно момиченце с нейното име, същото, което преди нея са носили майка ѝ и баба ѝ. Не забравих молбата на майка си, но понятието ми за младост беше доста разтегливо и все ми се струваше, че още не е твърде късно. До едно горещо пладне, когато сбърках вратата в къщата на семейство Паломарес де Кастро на плажа в Прадомар и заварих гола Химена Ортис, най-малката им дъщеря, която си беше легнала за сиестата в съседната стая. Лежеше с гръб към вратата и се обърна да ме погледне с толкова стремително движение, че не ми остави време да избягам. Ах, извинете, успях да избъбря със сърце в гърлото. Тя се усмихна, обърна се към мен, извивайки се като газела, и ми изложи тялото си от глава до пети. Цялото помещение се насити с нейната интимност. Не беше свършено гола, зад едното ѝ ухо бе затъкнато отровно цвете с оранжеви венчелистчета, като на картината „Олимпия“ на Мане, на дясната си китка носеше златна верижка, а на шията огърлица от ситни бисери. Не си представях, че някога в живота си ще видя нещо по-смуцаващо, и днес мога да потвърдя, че съм бил прав.

Засрамен от своята непохватност, затръшнах вратата с решението да я забравя. Но Химена Ортис не ми го позволи. Изпращаше ми съобщения по общи приятелки, предизвикателни записки, груби заплахи, докато се разнасяше слухът, че сме лудо влюбени един в друг, а всъщност не си бяхме разменили нито дума. Невъзможно беше да ѝ устоя. Имаше очи на дива котка, предизвикателно тяло, независимо

дали е с дрехи или без тях, и буйна коса от непокорно злато, чието женствено ухание ме караше да плача от ярост във възглавницата. Знаех, че никога няма да е любов, но дяволското привличане, което изпитвах към нея, бе толкова пламенно, че се опитвах да се утешавам с всяка срещната уличница със зелени очи. Тъй като не успях да потуша огъня от спомена за нея в леглото в Прадомар, накрая сложих оръжие с официално искане на ръката, размяна на пръстени и обявление за голяма сватба преди Петдесетница.

Вестта избухна с по-голяма сила в Китайския квартал, отколкото в обществените клубове. В началото бе посрещната с подигравки, но после се превърна в определено възмущение от страна на местните начетени дами, които възприемаха брака по-скоро като нелепо, отколкото като свято задължение. Годеничеството ми, в съответствие с всички ритуали на християнския морал, премина на терасата с амазонски орхидеи и висяща папрат в дома на годеницата ми. Пристигах там в седем вечерта, облечен целият в бял лен, с някакъв подарък, било гердан от мъниста, било швейцарски шоколад, и разговаряхме до десет, донякъде с намеци, донякъде сериозно, под надзора на леля Архенида, която заспиваше незабавно, досущ като компаньонките от тогавашните романи.

Колкото повече се опознавахме, толкова по-дръзка ставаше Химена и колкото по-силни ставаха юнските горещини, толкова повече корсажи и фусты сваляше, така че не беше трудно човек да си представи разрушителната сила, която несъмнено притежаваше в полумрака. След два месеца годеничество нямахме за какво да си говорим и тя постави въпроса за децата, но без да го изрича, като се захвана да плете на една кука от сурова вълна терлички за новородени. Като галантен годеник аз също се научих да плета заедно с нея и така ни минаваха безполезните часове, оставащи до сватбата, аз плетях сините терлички за момченца, тя плетеше розовите за момиченца, та да видим кой щеше да улучи, докато се натрупаха толкова, че щяха да стигнат за над петдесет дечица. Още преди да удари десет, аз се качвах в някой файтон и се отправях към Китайския квартал, за да си изживея нощта в блаженството на живите.

Бурните ергенски празненства, които ми устройваха в Китайския квартал, бяха съвсем различни от угнетителните вечери в Обществения клуб. Този контраст ми послужи да разбере кой от двата

святата всъщност е моят и аз се поддадох на илюзията, че и двата, но всеки от тях в различно време, тъй като от кой да е от тях виждах как другият се отдалечава със сърцераздирателните въздишки, с каквито се разминават два кораба в открито море. Балът в навечерието на сватбата в „Подер де Диос“ завърши с церемония, каквато можеше да измисли само един галисийски свещеник, изнемогващ от сластолюбие, който закичи всички присъстващи жени с воали и венци с портокалови цветчета, за да се омъжат едновременно за мен в обред на всеобщо тайнство. Беше нощ на велико светотатство, в която двацет и две от тях ми се врекоха в любов и послушание, а аз им отвърнах с клетва за вярност и подкрепа до гроб, че и след него.

Не можах да спя от предчувствието за нещо непоправимо. Още призори започнах да се вслушвам в часовете, отброявани от часовника на катедралата, до ужасяващите седем камбанни удара, когато трябваше да съм в черквата. Телефонът започна да звъни в осем, продължително, упорито, непредсказуемо в продължение на повече от час. Не само, че не отговорих, не смеех дори да дишам. Малко преди десет затропаха с юмрук по вратата, после се разнесоха виковете на познати и ненавистни гласове. Уплаших се, че по злополучна случайност ще изкъртят вратата, но към единайсет къщата потъна в наежената тишина, която обикновено настъпва след големите бедствия. Тогава заплаках за нея и за себе си и се помолих от все сърце да не я срещна никога повече в живота си. Някой светец ме е чул само наполовина, защото Химена Ортис напусна страната още същата нощ и се върна едва след двацет години, благополучно омъжена и със седемте деца, които можеха да бъдат мои.

След това обществено предизвикателство никак не ми беше лесно да си запазя работата и колонката в „Диарио де ла пас“. Но не затова прокудиха бележките ми на единайсета страница, а заради слепия устрем, с който навлезе ХХ век. Прогресът се превърна в градския мит. Всичко се промени; полетяха самолети и предприемчив мъж хвърли чувал с писма от един „Юнкер“, с което изобрети въздушната поща.

Единствено неизменни останаха бележките ми във вестника. Новите поколения им се нахвърлиха като на мумия от миналото, която трябва да бъде унищожена, но аз продължих в същия дух, неотстъпчив пред новаторските веяния. Останах глух към всичко. Бях навършил

четирийсет години, но младите редактори я нарекоха „Колонка на Копелето Мудара“^[1]. Тогавашният главен редактор ме извика в кабинета си и поиска от мен да се съобразя с новите течения. С тържествен тон, сякаш току-що го беше измислил, ми каза: Светът върви напред. Да, отвърнах му аз, върви напред, но се върти около слънцето. Запази неделната ми бележка, защото нямаше да намери друг, който да му раздува телеграмите. Днес знам, че съм бил прав, и ето защо. Юношите от моето поколение, амбицирани от живота, забравиха телом и духом мечтите за бъдещето, докато действителността не им даде урок, че бъдещето не е това, което са мечтали, и тогава откриха носталгията. Такива бяха и моите неделни бележки, като археологическа реликва сред отломките от миналото, и стана ясно, че те не са предназначени само за старите, но и за младите, които не се боят да остаряят. Тогавашната бележка ми се върна в редакторския раздел, а при по-специални случаи и на първа страница.

На всеки, който ме попита, винаги казвам истината: курвите не ми оставиха време да се оженя. Все пак трябва да призная, че осъзнах това обяснение едва в деня на деветдесетия си рожден ден, когато излязох от дома на Роса Кабаркас с решението никога повече да не предизвиквам съдбата. Чувствах се различен. Настроението ми се промени, когато видях военни на пост пред желязната решетка, ограждаща парка. Заварих Дамиана на четири крака да мие пода в салона и младежкият вид на бедрата ѝ на нейната възраст ме изпълни с трепета от други времена. Навярно тя го усети, защото придърпа полата си. Не можах да потисна изкушението и я попитах: Кажете ми, Дамиана, за какво си спомняте? Не си спомнях нищо, каза ми тя, но вашият въпрос ми го припомни. Усетих тежест в гърдите. Никога не съм се влюбвал, казах. Тя ми отвърна незабавно: Аз да. И завърши, без да прекъсва работата си: Проплаках двама и две години за вас. Сърцето ми подскочи. Потърсих как да се измъкна достойно и казах: Можехме да бъдем добра двойка. Постъпвате лошо, като ми го казвате сега, възрази тя, защото не ми служи дори за утеха. На излизане от къщи ми подхвърли съвсем естествено: Няма да ми повярвате, но аз, слава на Господа, и досега съм девствена.

Малко по-късно забелязах, че из цялата къща бе наредила вази с червени рози, а на възглавницата бе оставила картичка: Желая ви да стигнете стуте. С този лош привкус седнах да си продължа бележката,

която предния ден бях оставил написана до половината. Довърших я на един дъх за по-малко от два часа и трябваше да извия врата на лебеда^[2], за да я изтръгна от вътрешностите си, без да ми проличат риданията. В изблик на закъсняло вдъхновение реших да завърша с изявлението, че с настоящата бележка слагам край на един дълъг и достоен живот без злощастieto да съм умрял.

Възнамерявах да я оставя при портиера на вестника и да се върна вкъщи. Но не можах. Персоналът в пълен състав ме чакаше, за да отпразнува рождения ми ден. Сградата беше в ремонт, със скелета и бездушни отломки навсякъде, но бяха прекъснали работата заради тържеството. Върху дърводелски тезгях бяха наредени напитките за тоста и подаръците, увити в пъстра хартия. Зашеметен от светкавиците на фотоапаратите, се снимах с всички за спомен.

Зарадвах се, като видях, че са дошли журналисти от радиото и от другите градски вестници: „Пренса“, сутрешен консервативен; „Ералдо“, сутрешен либерален, и „Насионал“, вечерен сензационен, който се опитваше да облекчи общественото напрежение, като печаташе подлистници с любовни мелодрами. Не беше странно, че са се събрали заедно, защото съгласно духа на града винаги бе добре прието войската да поддържа непокътнати дружеските си отношения, докато маршалите водят издателската война.

Присъстваше, и то в извънработно време, официалният цензор дон Херонимо Ортега, когото наричахме „Гадняра в девет“, защото се явяваше точно в този час всяка вечер с кръвожадния си молив на сатрап-консерватор. Оставаше в редакцията, докато не се увереше, че в утрешното издание не е останала нито една безнаказана буква. Към мен изпитваше лична ненавист заради граматическите ми изхвърляния или защото използвах италиански думи без кавички и не в курсив, когато смятах, че са по-изразителни от испанските, което би трябвало да е правомерна употреба между езици-близнаци. След като от четири години го търпяхме, накрая го приехме като собствената си нечиста съвест.

Секретарките внесоха в залата торта с деветдесет запалени свещи, които за пръв път ме изправиха лице в лице с броя на годините ми. Трябваше да си преглътна сълзите, когато ми изпяха поздравлението, и без никаква причина си спомних за момичето. Не беше изблик на ненавист, а на закъсняло състрадание към същество, за

което не очаквах отново да си спомня. Когато моментът отмина, някой бе пхнал нож в ръката ми, за да разрежа тортата. Опасявайки се от подигравки, никой не посмя да импровизира реч. Бих предпочел да умра, отколкото да му отговоря. За да сложи край на празненството, главният редактор, към когото никога не съм изпитвал особена симпатия, ни върна към неумолимата действителност. Е, да видим сега, почитаеми рожденико на деветдесет, обърна се той към мен: Къде е бележката ви?

Наистина, цял следобед тя ми пареше като горящ въглен в джоба, но бях тъй дълбоко трогнат, че сърце не ми даде да разваля празника с моето изявление за напускане. Отвърнах: Този път я няма. Главният не остана доволен от подобно опущение, което се смяташе за недопустимо още от миналия век. Разберете ме поне веднъж, му казах, прекарах толкова тежка нощ, че се събудих затъпял. Тъкмо това трябваше да напишете, възрази ми той с обичайния си кисел тон. На читателите щеше да им е интересно да научат от първа ръка какъв е животът на деветдесет. Една от секретарките се намеси. Може пък да е някаква сладка тайна, каза и ме погледна лукаво: Или не? Гореща вълна заля лицето ми. Проклятие, си помислих, колко предателско е изчервяването. Друга ме посочи с пръст сияеща. Каква прелест! Още е запазил очарованието да се изчервява. Нейната дързост предизвика ново изчервяване върху предишното. Сигурно е била напориста нощ, добави първата секретарка: Да му завидиш! И ми залепи целувка, която остана отпечатана на бузата ми. Фотографите озверяха. Замаян, връчих бележката на главния редактор, казах му, че предишните ми думи са били шега, ето я, и се измъкнах зашеметен от последния залп аплодисменти, за да не съм там, когато открият, че това е заявлението ми за напускане след половин век шпалти.

Тревожното усещане още ме държеше, когато същата вечер у дома започнах да разопаковам подаръците. Линотиперите не улучиха с електрическата кафеварка, същата като трите, които бях получавал на предишни рождени дни. Печатарите ми бяха подарили разрешение да взема ангорско коте от общинския развъдник. Управата ми връчи символична сума. Секретарките ми подариха три чифта копринени гащи с отпечатани върху тях целувки и картичка, в която изявяваха готовност да ми ги свалят. Хрумна ми, че едно от очарованията на

старостта са провокациите, които си позволяват младите приятелки, защото ни смятат извън играта.

Никога не узнах кой ми бе пратил плоча с двайсет и четирите прелюдии на Шопен в изпълнение на Стефан Аскенази. Повечето редактори ми бяха подарили модни книги. Още разопаковах подаръците, когато Роса Кабаркас ми се обади по телефона с въпроса, който не исках да чуя: Какво ти се случи с момичето? Нищо, отвърнах, без да му мисля. Нищо ли е това, че дори не си я събудил?, попита Роса Кабаркас. Една жена никога не прощава на мъжа, който я е пренебрегнал първия път. Изтъкнах, че момичето не можеше да е толкова изтощено само от шиене на копчета и може би се преструваше на заспало от страх пред тежкото изпитание. Лошото е само това, каза Роса, че тя наистина си мисли, че вече не те бива, а не ми се ще да го разгласява наляво и надясно.

Не ѝ доставих удоволствието да се изненадам. Дори да е така, казах ѝ аз, състоянието ѝ е толкова плачевно, че на нея не може да се разчита, нито будна, нито заспала: мястото ѝ е в болница. Роса Кабаркас снижи тона: За всичко е виновна бързината, с която бе сключена сделката, но може да се поправи, ще видиш. Обеща да накара момичето да ѝ се изповяда и ако трябва, да го принуди да върне парите. Как ти се струва? Остави всичко както си е, казах, нищо особено не се е случило, напротив, послужи ми като доказателство, че подобни подвизи вече не са за мен. В това отношение момичето има право: вече не ме бива. Затворих телефона, изпълнен с чувство за освобождение, каквото не бях изпитвал през целия си живот, избавен най-после от робството, което ме бе държало в подчинение от тринайсетгодишен.

В седем вечерта бях поканен като почетен гост на концерта на Жак Тибо и Алфред Корто в залата на „Изящни изкуства“ за едно превъзходно изпълнение на сонатата за цигулка и пиано от Цезар Франк, за което в антракта чух невероятни хвалебствия. Маестро Педро Биава, нашият велик музикант, ме завлече почти насила в гримьорната, за да ме запознае с изпълнителите. Толкова се смутих, че ги поздравих за една соната от Шуман, която не бяха свирили, а някой доста грубо ме поправи в присъствието на всички. Впечатлението, че съм обърнал двете сонати от чисто невежество, остана посято сред местната общественост и само бе влошено от нескопосното обяснение,

с което се опитах да го поправа в рецензията ми за концерта следващата неделя.

За пръв път в дългия си живот се почувствах способен да убия някого. Прибрах се вкъщи измъчван от дяволчето, нашепващо ти в ухото съкрушителните отговори, които не са ти хрумнали навреме, и нито четенето, нито музиката успяха да притъпят яростта ми. За щастие Роса Кабаркас ме измъкна от този кошмар с крясък по телефона: Какъв късмет, че го прочетох във вестника, мислех, че навършваш сто, а не деветдесет. Отвърнах й настръхнал: Толкова зле ли ти изглеждам? Напротив, възрази тя, изненадах се, че изглеждаш толкова добре. Много хубаво, че не си като някои дърти женкари, които си прибавят години, за да ги сметнат за добре запазени. И добави без преход: И аз имам подарък за теб. Наистина ме изненада: Какъв? Момичето, каза тя.

Не се замислих нито за миг: Благодаря, отвърнах, но тази история вече е минало. Тя не ми обърна внимание: Пращам ти я у вас, увита в шарена хартия и сварена със сандалови пръчици на водна баня, всичко гратис. Държах на своето, но тя се възпротиви с чепато обяснение, което ми се стори искрено. Каза, че момичето било в толкова тежко състояние оня петък, защото пришило двеста копчета с игла и напръстник. Че наистина е било наплашено от кръвопролитните изнасилвания, но вече е получило наставления за саможертвата. Че в нощта с мен станало да иде в тоалетната, но аз съм спал толкова дълбоко, че му дожаляло да ме буди, а когато се събудило на сутринта, мен вече ме нямало. Възмутих се от тази, както ми се стори, безсмислена лъжа. Добре де, продължи Роса Кабаркас, дори да е така, момичето се разкайва. Горкичката, седи тук пред мен. Искаш ли да я чуеш? Не, за Бога, отвърнах.

Бях започнал да пиша, когато се обади секретарката на вестника. Съобщи ми, че главният искал да ме види на другия ден в единайсет. Пристигнах точно навреме. Грохотът от ремонта в сградата беше нетърпим, във въздуха ехтяха удари от чук, носеше се циментов прах и пушек от катран, но редакцията се бе научила да мисли в рутината на хаоса. Кабинетът на главния редактор обаче беше студен и тих и се намираще в някаква идеална страна, която не бе нашата.

Марко Тулио Трети, с юношеска външност, скочи на крака, щом ме видя да влизам, стисна ръката ми през бюрото и без да прекъсва

телефонния си разговор, ми даде знак да седна. Започвах да си мисля, че няма никой на другия край на линията и че ми играе този фарс, за да ме впечатли, но скоро открих, че говори с губернатора, и това действително беше труден разговор между двама сърдечни неприятели. Освен това мисля, че пред мен се насилваше да изглежда енергичен, въпреки че в същото време стоеше на крака, докато разговаряше с началството.

Личеше му, че страда от манията за безупречност. Току-що бе навършил двайсет и девет години, с четири езика и три международни дипломи за магистър, за разлика от първия пожизнен президент, негов дядо по бащина линия, който бе станал журналист-емпирик, след като бе натрупал богатство от търговията с бели робини. Имаше свободни маниери, минаваше за елегантен и спокоен и единственото, което помрачаваше превъзходния му вид, бяха фалшивите нотки в гласа му. Носеше спортно сако с жива орхидея на ревера и всичко му седеше като че ли беше в самата му природа, ала всъщност нищо в него не подходеше за климата на улицата, а единствено за пролетната атмосфера в кабинета му. Аз, който бях загубил почти два часа, за да се облека, изпитах унижението на бедността и това още повече ме вбеси.

Всъщност смъртоносната отрова се намираше на една панорамна снимка на постоянния редакторски състав, направена на XXV-ата годишнина от основаването на вестника, на която с кръстче над главата бяха означени починалите. Аз бях третият отдясно, със сламена шапка канотие, вратовръзка с голям възел, с перла на иглата, с първите ми мустаци като на цивилен полковник, които поддържах, докато станах на четирийсет, и с очила с метални рамки като на семинарист, които след половин век ми бяха станали излишни. В продължение на години бях виждал тази снимка, окачена в различни кабинети, но едва в онзи момент схванах посланието ѝ: от първите четирийсет и осем служители само четирима бяхме останали живи, а най-младият от нас излежаваше двайсетгодишна присъда за масово убийство.

Главният редактор приключи разговора, хвана ме, че гледам снимката, и се усмихна. Не аз съм сложил кръстчетата, ми каза. Струват ми се проява на много лош вкус. Седна пред бюрото и смени тона: Разрешете да ви кажа, че вие сте най-непредсказуемият човек, когото познавам. И за моя изненада ме изпревари: Казвам го заради напускането ви. Едва успях да изрека: Това е цял един живот. Той

възрази, че тъкмо заради това не е най-подходящото решение. Бележката му се сторила великолепа и всичко, което съм написал за старостта, е едно от най-хубавите неща, които бил чел, та нямало смисъл да я завършвам с решение, което по-скоро било равносилно на гражданска смърт. За щастие, каза, Гадняра в девет я прочел, когато вече главната страница била набрана, но я сметнал за неприемлива. Без да се посъветва с никого, я зачеркнал от горе до долу с молива си на Торкемада. Когато тази сутрин узнах това, наредих да изпратят протестна нота до губернаторството. Беше мой дълг, но между нас казано, много съм благодарен за своеволието на цензора. Тъй като не възнамерявам да допусна колонката да бъде свалена. Моля ви от все сърце, каза. Не напускайте кораба наред открито море. И заключи високопарно: Остава ни още много да си говорим за музика.

Видя ми се толкова решителен, че не посмях да утежня разногласията с отвличащи вниманието доводи. Проблемът всъщност беше, че и тогава не намерих приличен мотив, за да се изхлузя от ярема, а и ме ужасяваше мисълта още веднъж да му кажа „да“, само за да спечеля време. Наложих ми се да се сдържа, за да не ми проличи безсрамното вълнение, от което сълзите ми напихаха. И отново, както винаги, си останахме на същото, както винаги след толкова години.

През следващата седмица, изпълнен по-скоро със смущение, отколкото с радост, минах през развъдника да прибера котето, което печатарите ми бяха подарили. Няма привличане между мен и животните, както не го усещам и към децата, преди да са започнали да говорят. Приличат ми на душевно неми. Не ги мразя, но не ги понасям, защото така и не се научих да се погаждам с тях. Струва ми се противоестественно човек да се разбира по-добре с кучето си, отколкото със съпругата си, да го научи да яде и да не яде в определени часове, да отвръща на въпросите му и да споделя мъките му. Но и да не взема котето на печатарите щеше да се приеме за оскърбление. Освен това се оказа прекрасен ангорски екземпляр, с гладка розова козина и блестящи очи, а мяуканията му сякаш всеки миг щяха да се превърнат в думи. Предадох ми го в плетена кошница със сертификат за породата и упътване за ползване, каквото дават за сглобяването на велосипед.

Военен патрул проверяваше документите на минувачите, преди да ги пуснат да преминат през парка Сан Николас. Никога не бях

виждал подобно нещо, нито можех да си представя нещо по-отчайващо като признак за старостта ми. Беше патрул от четирима военни под командването на млад офицер, почти юноша. Агентите бяха мъже от високите плата, груби, мълчаливи и миришеха на обор. Офицерът, със зачервените бузи на планинците, оказали се по крайбрежието, оглеждаше всички. След като провери личната карта и удостоверението ми на журналист, ме попита какво нося в кошницата. Едно коте, му казах. Пожела да го види. Вдигнах капака много внимателно от страх животинчето да не избяга, но един от военните поиска да види дали няма още нещо на дъното и котето протегна лапа да го одраска. Офицерът се намеси. Това е истинско ангорско съкровище, каза. Погали го, като мърмореше нещо, а котето не го нападна, но не му обърна внимание. На колко е години?, попита. Не знам, отвърнах, току-що ми го подариха. Питам, защото си личи, че е много стар котарак, може би десетгодишен. Понечих да го запитам откъде знае това, а и много други неща, ала въпреки добрите обноски и цветистия му език, нямах сили да разговарям с него. Прилича ми на захвърлен и минал през какво ли не, ми каза. Наблюдавайте го, не го приспособявайте към себе си, а напротив, вие се приспособете към него и го оставете, докато си спечелите доверието му. Затвори капака на кошницата и ме попита: Какво работите? Журналист съм. Откога? От един век, му отвърнах. Не се съмнявам, каза той. Стисна ми ръката и се сбогува с израз, който можеше да бъде както добър съвет, така и предупреждение: — Пазете се много.

По пладне изключих телефона, за да потърся убежище в музиката с една изтънчена програма: рапсодията за кларинет и оркестър от Вагнер, рапсодията за саксофон на Дебюси и струнния квинтет на Брукнер, който е като тих райски залив сред катаклизма на творчеството му. И внезапно се озовах обгърнат от мрака в кабинета. Усетих как под масата се промъква нещо, което не ми заприлича на живо тяло, а на някакво свръхестествено присъствие, докосващо краката ми, и скочих с писък. Беше котаракът с прекрасната си пухкава опашка, с тайнствената мудност и митичното си родословие, и не можах да избегна потръпването при мисълта, че съм сам вкъщи с живо същество, което не е човек.

Когато часовникът на катедралата удари седем, на порозовялото небе имаше една самотна и ясна звезда, някакъв кораб издаде

безутешен прощален вопъл, а аз усетих в гърлото си гордиевия възел на всички любви, които биха могли да ми се случат и не се бяха случили. Не можах да издържа повече. Свалих слушалката, сърцето ми се беше качило под небцето, набрах четирите цифри много бавно, за да не сгреша, и на третия сигнал разпознах гласа. Е, добре, жено, казах с въздишка на облекчение: Извинявай за избухването ми тази сутрин. Тя отговори спокойно: Не се притеснявай, очаквах обаждането ти. Предупредих я: Искам момичето да ме чака както Господ го е докарал на този свят и без мазила по лицето. Тя издаде гърления си смях. Както кажеш, отвърна, но се лишаваш от удоволствието да ѝ смъкнеш дрешките една по една, както го обожават старците, не знам защо. А аз знам, казах: Защото все повече остаряват. Тя го прие.

— Добре — каза, — тогава тази вечер точно в десет, преди рибката да е изстинала.

[1] Мудара Гонсалес е легендарен герой от средновековния испански епос и макар че е незаконен син, тъкмо той отмъщава за смъртта на братята си. — Б.пр. ↑

[2] Алюзия за известното стихотворение „Извий врата на лебеда“ от мексиканския поет Енрике Гонсалес Мартинес (1871–1952), с което се обявява против романтизма в испаноамериканската поезия. — Б.пр.

↑

3.

Как можеше да се казва? Собственичката не ми беше споменала. Когато ми говореше за нея, казваше само: момичето. И аз го бях приел като кръщелно име, като момичето на мечтите или като най-малката каравела^[1]. Освен това Роса Кабаркас слагаше на питомките си различни имена за всеки клиент. Забавлявах се да ги отгатвам по лицата им, затова от самото начало бях сигурен, че момичето носи някое дълго име като Филомена, Сатурнина или Николаса. Мислех си за това, когато тя се обърна на една страна в леглото с гръб към мен, и ми се стори, че под нея има локва кръв с големината и формата на тялото ѝ. За момент се стреснах, но после разбрах, че е петно от пот на чаршафа.

Роса Кабаркас ме бе посъветвала да се държа внимателно с нея, защото още не ѝ е минала уплахата от първия път. Нещо повече: мисля, че самата тържественост на ритуала само бе подсилила страха ѝ, та се е наложило да увеличат дозата валериан, защото спеше толкова сладко, че ми беше жал да я будя без приспивна песничка. Така че започнах да ѝ попивам потта с пешкира, като тананиках шепнешком песента за Делгадина, най-малката кралска дъщеря, възжелана от баща ѝ. Докато я бършех, тя обръщаше към мен потните си страни в такт с песента: *Делгадина, Делгадина, ти ще си моята любима*. Превърна се в безкрайно наслаждение, защото тъкмо я избърсвах от едната страна, тя се изпотяваше от другата и все така, за да не свърши никога песента. *Стани, Делгадина, и облечи поли от коприна*, припявах на ухото ѝ. Накрая, когато кралските слуги я намерили умряла от жажда в леглото, ми се стори, че при споменаването на името моето момиче бе на път да се пробуди. Значи това е тя: Делгадина.

Върнах се в леглото с моите гащи с щамповани целувки и се изпънах до нея. Спах до пет, люлян от спокойното ѝ дишане. Облякох се много набързо, без да се мия, и едва тогава забелязах надписа с червило на огледалото над умивалника: *Тигърът не яде далече*. Знам, че не беше там предишната нощ, а не можеше някой да е влизал в

стаята, така че го приех като подарък от дявола. Страховита гръмотевица ме изненада на вратата и стаята се изпълни с предвещаващия мирис на мокра земя. Нямах време да избягам невредим. Преди да успея да взема такси, се изля силен проливен дъжд, един от онези, които между май и октомври предизвикват бъркотия в града, защото улиците от горещ пясък, спускащи се към реката, се превръщат в пороища, завличащи всичко по пътя си. Дъждовете през онзи необичаен септември, след тримесечна суша, можеха да бъдат както изпратени от провидението, така и носещи разруха.

С отварянето на вратата вкъщи ме посрещна усещането, че не съм сам. Успях да зърна котето като облаче, което скочи от дивана и се измъкна през балкона. В чинийката му имаше останки от храна, която не аз му бях сипал. Вонята от засъхналата урина и от топлите му изпражнения беше проникнала навсякъде. Бях се посветил да го изуча както бях учил латинския. В упътването пишеше, че котките ровят земята, за да зариват нечистотиите си, а в жилища без двор, като моето, го правят в саксиите с цветя или на някое друго скришно място. Най-подходящо било още от първия ден да им се подготви сандъче с пясък, за да се приучат, което сторих и аз. Пишеше също, че първото нещо, което правят в новия си дом, е да си маркират територията, като пикаят навсякъде, и може би точно това бе станало, но нямаше указания как да се избегне. Вървах по следите, за да се запозная с първичните му навици, но не открих тайните му скривалища, местата за почивка и причините за променливите му настроения. Искях да го приуча да яде в определени часове, да използва сандъчето с пясък на терасата, да не скача в леглото ми, когато спя, и да не души храната върху масата, ала не успях да го убедя, че къщата му принадлежи по право, а не като военна плячка. Така че го оставих на самотек.

Привечер ме връхлетя пороят, чийто ураганен вятър заплашваше да срути къщата. Получих пристъп от поредица кихавици, болеше ме черепът и имах температура, но се чувствах обладан от сила и решимост, каквито не бях изпитвал на нито една възраст и по нито една причина. Сложих на пода съдове там, където покривът течеше, и установих, че от миналата зима насам се бяха появили нови дупки. Най-големият теч започваше да залива дясната част на библиотеката. Побързах да спася гръцките и латинските автори, които обитаваха в

оня край, но като извадих книгите, бликна силна струя от спукана тръба зад стената. Запуших я с парцали доколкото можах, за да спечеля време да спася книгите. Тътенът от пороя и воят на вятъра в парка се усилиха. Внезапно призрачна светкавица и едновременният с нея гръм изпълниха въздуха със силен мирис на сяра, вятърът разби стъклата на балкона, а морският ураган строши ключалките и нахлу в къщата. При все това след по-малко от десет минути отведнъж се проясни. Сияйно слънце изсуши улиците, осеяни със затлачени отломки, и жегата се върна.

Когато проливният дъжд спря, продължих да усещам, че не съм сам вкъщи. Единственото ми обяснение е, че както действителните факти се забравят, така други, които никога не са били, могат да пребъдат в спомените, сякаш са били. Та когато си припомнях появата на пороя, не се виждах сам вкъщи, а винаги в присъствието на Делгадина. Бях я почувствал толкова близо в нощта, когато усетих шепота на дишането ѝ в стаята, а пулса на бузата ѝ на възглавницата ми. Едва тогава разбрах как сме успели да направим толкова много за толкова кратко време. Спомнях си как се бях покачил на столчето пред библиотеката и си я спомнях будна с рокличката ѝ на цветя как поема книгите, за да ги премести на сушина. Виждах я как подтичва из къщата в битка с бурята, прогизнала от дъжда, с вода до глезените. Спомнях си как на следващия ден приготви закуска, която никога не се състоя, и как подреди масата, докато аз подсушавах подовете и слагах ред след корабкрушението на жилището. Никога нямаше да забравя мрачния ѝ поглед, докато закусвахме: Защо се запозна с мен толкова стар? Казах ѝ истината: Възрастта не е тази, на която си, а тази, на която се чувстваш.

Оттогава я държах в паметта си толкова ясно, че правех с нея каквото ми хрумнеше. Променях цвета на очите ѝ според моето душевно състояние: с цвета на водата, когато се събуждаше, с цвета на сироп, когато се смееше, с цвета на огъня, когато ѝ противоречах. Обличах я според възрастта и условията в съответствие с промените в настроението ми: влюбена новачка на двайсет, салонна куртизанка на четирийсет, вавилонска царица на шейсет, светица на сто. Пеехме любовните дуети на Пучини, болерата на Агустин Лара, тангата на Карлос Гардел и се убеждавахме за пореден път, че човек, който не пее, не може дори да си представи какво щастие е пеенето. Днес знам,

че не е било халюцинация, а още едно от чудесата на първата любов в живота ми на деветдесет години.

Когато къщата бе подредена, се обадох на Роса Кабаркас. Свети Боже!, възкликна, като чу гласа ми, мислех, че си се удавил. Не можеше да проумее как съм могъл отново да прекарам нощта с момичето, без да го докосна. Имаш пълното право да не ти харесва, но поне се дръж като възрастен. Опитах се да ѝ обясня, но тя рязко смени темата: Във всеки случай съм ти набелязала друга, малко по-възрастна, красива и също девствена. Баща ѝ иска да я замени срещу къща, но може да се спазарим за намаление. Сърцето ми се вледени. Как ли не, възразих уплашено, искам същата и както винаги, без несполуки, без караници и без лоши спомени. По линията настъпи тишина, а после тя каза смирено като на себе си: Добре, сигурно това лекарите наричат старческо слабоумие.

Отидох в десет вечерта с шофьор, който бе известен с необичайната добродетел да не задава въпроси. Взех със себе си портативен вентилатор и една картина от Орландо Ривера, обичния „Фигурита“, а също чук и пирон, за да я закача. По пътя спряхме да купя паста и четки за зъби, ароматен сапун, одеколон „Агуа де Флорида“, лакрицови пастили. Искаше ми се да занеса също една хубава ваза и букет жълти рози като заклинание срещу злото излъчване на хартиените цветя, но всичко беше затворено и ми се наложи да открадна китка току-що напъпили астромелии от една частна градина.

Според указанията на собственичката започнах вече да влизам през задната улица, откъм акведукта, за да не ме види някой как се промъквам през портата на градината. Шофьорът ме предупреди: Внимавай, мъдрецо, в тази къща убиват. Отвърнах му: Ако ще е от любов, няма значение. Дворът тънеше в мрак, но в прозорците светеше живот и от шестте стаи се носеше смесица от мелодии. От моята, доста по-силно, различих топлия глас на дон Педро Варгас, тенора на Америка, в едно болеро на Мигел Матаморос. Почувствах, че ще умра. Бутнах вратата със затаен дъх и видях Делгадина в леглото точно като в спомените ми: гола, спяща кротко, обърната откъм страната на сърцето.

Преди да си легна, подредих тоалетката, сложих новия вентилатор на мястото на поръждавелия и закачих картината там, където тя можеше да я види от кревата. Легнах до нея и я огледах педя

по педя. Беше същата, която ходеше из дома ми: същите ръце, които опипом ме разпознаваха в тъмното, същите крака с леки стъпки, които можеха да се сбъркат с котешките, същият мирис на пот върху чаршафите ми, пръстът за напръстника. Невероятно: докато я гледах и докосвах от плът и кръв, ми се струваше по-нереална, отколкото в спомените ми.

На стената отсреща има една картина, ѝ казах. Нарисува я Фигурита, когото много обичахме, нямаше и не е имало по-добър танцьор от него в бардаците, и с толкова добро сърце, че жалеше и дявола. Нарисува я с боя за кораби върху обгорялото платно от един самолет, който се разби в Сиера Невада де Санта Марта, и с четки, които сам си направи с косми от кучето му. Нарисуваната жена е монахиня, която той отвлече от един манастир, а после се ожени за нея. Оставям я тук и нека е първото нещо, което видиш, когато се събудиш.

Не бе сменила позата, когато в един след полунощ угасих лампата, а дишането ѝ бе толкова леко, че проверих пулса ѝ, за да се уверя, че е жива. Кръвта се лееше във вените ѝ плавно като песен, която се разклонява до най-закътаните местенца в тялото и се връща в сърцето, пречистена от любовта.

Преди да си тръгна на разсъмване, прерисувах линиите на ръката ѝ на лист и ги занесох на Дива Сахиби да ги разчете, за да опозная душата ѝ. И ето какво се оказа: тя е човек, който казва само онова, което мисли. Превъзходна за ръчна работа. Има контакт с някого, вече покойник, и очаква от него помощ, но греши: помощта, която търси, е съвсем наблизо. Не е имала никаква връзка, но ще умре възрастна и омъжена. Сега има мургав мъж, но той не е мъжът на живота ѝ. Може да роди осем деца, но ще се реши само на три. На трийсет и пет години, ако постъпи както ѝ подсказва сърцето, а не разумът, ще разполага с много пари, а на четирийсет ще получи наследство. Ще пътува много. Има двоен живот и двоен късмет и ще може да влияе върху съдбата си. Обича да опитва всичко, от любопитство, но ще се разкайва, ако не се води от сърцето си.

Измъчван от любов, поръчах да се отстранят разрушенията от бурята и използвах случая да направя и други дребни поправки, които отлагах от години поради недостиг на средства или от нехайство. Прередих библиотеката според реда, в който бях чел книгите. Накрая продадох като историческа реликва механичното пиано с над стоте

ролки с класическа музика и купих употребяван грамофон, но подобър от моя, с висококачествени високоговорители, които уголемиха домашното пространство. Оказах се на ръба на фалита, но го компенсираше чудото, че съм жив на моята възраст.

Къщата се възраждаше от пепелта, а аз плавах в любовта на Делгадина със сила и щастие, каквито не бях изпитвал никога в дотогавашния си живот. Благодарение на нея за пръв път, вече деветдесетгодишен, се сблъсках със самия себе си. Открих, че обесията ми всяко нещо да е на мястото си, всяка дейност навреме, всяка дума в съответния стил, не е заслужената награда за един подреден ум, а напротив, цяла измислена от мен система, която да прикрива безредието на моята природа. Открих, че дисциплината не е моя добродетел, а реакция на моята небрежност; че се правя на щедър, за да прикрия своето скъперничество, че минавам за благоразумен, защото съм мнителен, че съм готов на помирение, за да не се поддавам на потисканата си ярост, че съм точен само за да не издам колко малко ме засяга времето на другите. Открих накрая, че любовта не е състояние на душата, а знак от зодиака.

Станах друг. Опитах се да препрочета класиците, които ме бяха напътствали в моето юношество, ала не можах да ги изтърпя. Потънах в романтичните четива, които ненавиждах, когато майка ми с твърда ръка искаше да ми ги наложи, и от тях проумях, че непобедимата сила, която тласка света, не е щастливата, а несподелената любов. Когато музикалният ми вкус преживя криза, аз се почувствах изостанал и остарял и отворих сърцето си за произволните наслади.

Питам се как можах да пропадна в този постоянен световъртеж, който сам си причинявах и от който се страхувах. Витаех сред блуждаещи облаци и си говорех пред огледалото с напразната илюзия да разбере кой съм. Дотолкова се бях побъркал, че по време на една студентска манифестация с летящи камъни и бутилки трябваше да положа неимоверни усилия, за да не застана най-отпред с плакат, който да огласи святата истина: *Луд съм от любов.*

С помрачен разсъдък от безмилостния спомен на заспалата Делгадина, но без най-малък умисъл промених духа на неделната си колонка. Каквато и да беше темата, аз я пишех за нея, смеех се и плачех за нея и във всяка дума влагах живота си. Вместо в традиционния стил на вестникарската хроника, към който винаги се

бяха придържали бележките ми, сега ги пишех под формата на любовни писма, които всеки можеше да нарече свои. Предложих във вестника текстовете ми да не се набират на линотип, а да се публикуват в ръкопис с моя калиграфски почерк. На главния редактор това естествено му се стори като нов пристъп на старческо тщеславие, но генералният директор го убеди с едно изречение, което още се носи из редакцията:

— Не се заблуждавайте: тихите луди изпреварват бъдещето.

Общественият отглас бе незабавен и възторжен, с многобройни писма от влюбени читатели. Някои от бележките четяха в новинарските програми по радиото в случай на необходимост в последната минута, а копия на циклостил или с индиго се въртяха в обращение и дори ги продаваха като контрабандни цигари по ъглите на улица „Сан Блас“. От самото начало бе очевидно, че писмата се подчиняват на горещото ми желание да изразя себе си, но постепенно свикнах да ги обмислям, докато ги пишех, и все така с гласа на деветдесетгодишен човек, който не се е научил да мисли като стар. Интелектуалната общност, както винаги, прояви нерешителност и разединение и дори графолозите най-неочаквано изпаднаха в противоречия заради погрешните анализи на калиграфския ми почерк. Тъкмо те разделиха мненията, разпалиха полемиката и извадиха на мода носталгията.

Преди края на годината се договорих с Роса Кабаркас, че в стаята ще останат вентилаторът, тоалетните принадлежности и каквото още занеса в бъдеще, за да я направя обитаема. Пристигах в десет, винаги с нещо ново за нея или за удобството на двама ни, и посвещавах няколко минути да извадя скрития реквизит и да подредя театъра на нашите нощи. Преди да си тръгна, никога след пет, отново прибирах всичко под ключ. Тогава стаята пак ставаше занемарена, каквато си беше за тъжните любви на случайните клиенти. Една сутрин чух, че Маркос Перес, най-слушаният глас по радиото още от разсъмване, решил да прочете неделната ми бележка в понеделнишкия си новинарски блок. Когато успях да потисна гаденето, казах слисан: Вече го знаеш, Делгадина, славата е много дебела госпожа, която не спи с тебе, но щом се събудиш, винаги е пред леглото и те гледа.

Една сутрин останах да закуся с Роса Кабаркас, която бе престанала да ми изглежда толкова грохнала въпреки строгия траур и

черното боне, което вече ѝ покриваше веждите. Закуските ѝ се славеха с великолепие и изобилие на пипер, от който почвах да плача. След първата хапка жив огън ѝ казах, облян в сълзи: Тази нощ и без да е пълнолуние, ще ми пари задникът. Не се оплаквай, каза тя. Ако ти пари задникът, значи, слава на Господа, още го имаш.

Изненада се, когато споменах името на Делгадина. Не се казва така, възрази, името ѝ е... Не ми го казвай, прекъснах я аз, за мен е Делгадина. Тя сви рамене: Добре де, в края на краищата е твоя, но ми напомня названието на диуретик. Разказах ѝ за надписа за тигъра, който момичето бе написало на огледалото. Не е била тя, каза Роса, защото не знае нито да чете, нито да пише. Тогава кой? Тя сви рамене: Може да е бил някой, който е умрял в стаята.

Използвах тези закуски, за да излея душата си пред Роса Кабаркас, и я молах за дребни услуги за благосъстоянието и добрия вид на Делгадина. Съгласяваше се, без да му мисли, с лукавството на ученичка. Много смешно!, ми каза един ден. Чувствам се все едно, че ми искаш ръката ѝ. Всъщност, хрумна ѝ, защо не се ожениш за нея? Вкамених се. Сериозно, настоя тя, ще ти излезе по-евтино. В края на краищата проблемът на твоята възраст е бива ли те, или не, но ти ми каза, че си наред. Възразих ѝ: Сексът е утехата на човек, когато не му достига любов.

Тя избухна в смях: Ах, мъдрецо мой, винаги съм знаела, че си голям мъж, винаги си бил такъв и се радвам, че продължаваш да бъдеш, докато враговете ти слагат оръжие. Ненапразно за теб се говори толкова. Слуша ли Маркос Перес? Всичко живо го слуша, казах, за да прекъсна разговора. Тя обаче настоя: И професор Камачо и Кано каза вчера в „Часът за от всичко по малко“, че светът вече не е какъвто беше, защото не са останали много мъже като тебе.

В края на седмицата заварих Делгадина с температура и кашлица. Събудих Роса Кабаркас, за да ми даде някой домашен цяр, и тя ми донесе в стаята аптечка за първа помощ. Два дни по-късно Делгадина продължаваше да е на легло и не бе могла да се върне към рутинното пришиване на копчета. Лекарят ѝ предписал домашно лечение за обикновен грип, който минава за една седмица, но бил разтревожен от общото ѝ състояние на недохранване. Не можех да я виждам, чувствах, че ми липсва, и се възползвах от случая да подреда стаята без нея.

Занесох и една рисунка с перо на Сесилия Порас, направена за сборника с разкази на Алваро Сепеда „Всички бяхме в очакване“. Занесох шестте тома на „Жан-Кристоф“ от Ромен Ролан, за да запълвам нощните си бдения. Така че когато Делгадина можа да се върне в стаята, я завари достойна за уседнало щастие: въздухът бе пречистен с ароматизирано средство против насекоми, стените в розово, лампите с приглушена светлина, свежи цветя във вазите, любимите ми книги, хубавите картини на майка ми, окачени другояче, според днешната мода. Бях заменил старото радио с ново на къси вълни и го държах настроено на програма за класическа музика, за да се научи Делгадина да спи с квартетите на Моцарт, но една нощ го намерих нагласено на станция, която предаваше модни болера. Несъмнено това беше нейният вкус и го приех без болка, защото в най-добрите си дни и аз бях преживял същото сърдечно увлечение. Преди да се върна у дома на другия ден, написах на огледалото с червилото за устни: *Момиче мое, сами сме на света.*

По това време ме обзе странното усещане, че тя израства преждевременно. Споделих го с Роса Кабаркас, но на нея ѝ се стори нормално. Навършва петнайсет на пети декември, ми каза. Съвършен Стрелец. Притесних се, че е толкова реална, та дори навършва години. Какво ли можех да ѝ подаря? Велосипед, каза Роса Кабаркас. Два пъти на ден трябва да прекосява града, за да иде да пришива копчета. Показа ми в килера велосипеда, който използвала, и наистина ми се стори бракма, недостойна за толкова обичана жена. При все това ме трогна като осезателно доказателство, че Делгадина съществува в реалния живот.

Когато отидох да ѝ купя най-хубавия велосипед, не можах да устоя на изкушението да го изпробвам и направих няколко произволни кръгчета по рампата на магазина. Продавачът ме попита на колко съм години и му отвърнах със старческо кокетство: Ще навърша деветдесет и една. Служителят каза точно това, което исках да чуя: Изглеждате с двайсет години по-млад. Самият аз не разбирах как още помня ученическите си умения и се почувствах преливащ от сияещо доволство. Запах. Първо на себе си, тихичко, а после с пълен глас със самочувствието на великия Карузо, между пъстрите сергии и безумната гмеж на градския пазар. Хората ме гледаха развеселени, подвикваха ми, насърчаваха ме да се запиша за участие в Обиколката

на Колумбия в инвалидна количка. Аз им махах с ръка с жест на щастлив мореплавател и не спирах да пея. Същата седмица, в чест на декември, написах още една дръзка бележка: „Как да бъдеш щастлив на велосипед на деветдесет години“.

В нощта на рождения ѝ ден изпах на Делгадина цялата песен и я целувах по цялото тяло, докато останах без дъх: гръбнака, прешлен по прешлен до слабичките хълбоци, откъм страната с бенката и откъм страната на неуморното сърце. Колкото повече я целувах, толкова по-топло ставаше тялото ѝ, излъчвайки диво ухание. Тя ми отвърна с нови трептения на всеки милиметър по кожата и на всеки милиметър откривах нова топлина, собствен мирис, нов стон, тя цялата откликна отвътре с арпеж, а зърната на гърдите ѝ разцъфнаха, без дори да ги докосвам. Започвах да се унасям призори, когато усетих нещо като ропот на тълпи от хора в морето и паника от дърветата, които ме пронизаха в сърцето. Тогава отидох в банята и написах на огледалото: *Делгадина, живот мой, дойдоха коледните бризи.*

Един от най-щастливите ми спомени е за объркването, което изпитах в една такава сутрин на излизане от училище. Какво ми става? Учителката ми каза смаяна: Хей, момче, не виждаш ли, че са бризите? Осемдесет години по-късно, когато се събудих в леглото на Делгадина, го изпитах отново и беше същият декември, който пристигаше навреме с прозрачните небеса, пясъчните бури и уличните вихрушки, които помитаха покриви и вдигаха полите на ученичките. Тогава градът се сдобиваше с призракен екот. Във вечерите на бриза виковете от градския пазар се чуваха и в най-високите квартали, сякаш се намираха зад ъгъла. Не беше странно тогава, че поривите на декември ни позволяваха да откриваме по гласовете приятелите си, пръснати из най-далечните бардаци.

С бризите обаче дойде и лошата вест, че Делгадина не може да бъде с мен на коледните празници, а ще е със семейството си. Ако ненавиждам нещо на този свят, това са задължителните празници, когато хората плачат от радост, с фойерверките, с тъпоумните песнички, с гирляндите от разтегателна хартия, които нямат нищо общо с едно дете, родено преди две хиляди години в някакъв жалък обор. Въпреки всичко, когато настъпи нощта, не можах да изтърпя тъгата и отидох в стаята без нея. Спах добре и се събудих до плюшено мече, изправено на два крака, сякаш беше полярна мечка, и картичка с

надпис: *За грозния татко*. Роса Кабаркас ми бе казала, че Делгадина се учи да чете с уроците ми, написани на огледалото, и хубавият ѝ почерк ми се стори възхитителен. Но самата Роса ме разочарова с ужасната новина, че мечето е подарък от нея, така че в новогодишната нощ си останах в моя дом и в моето легло още от осем часа и заспах без огорчения. Бях щастлив, защото когато удари полунощ, между бесните удари на камбаните, сирените на фабриките и на пожарните, воплите на параходите, гърмежите от бомбички и ракети, усетих, че Делгадина влезе на пръсти, легна до мен и ме целуна. Бе толкова реално, че в устата ми остана лакрицовият ѝ мирис.

[1] Най-малкият от трите кораба на Христофор Колумб, „Ниня“.
— Б.пр. ↑

4.

В началото на новата година бяхме започнали да се опознаваме, сякаш живеехме заедно и будни, тъй като бях открил един предпазлив тембър на гласа, който тя чуваше, без да се събужда, и ми отвърщаше с естествения език на тялото. Настроенията проличаваха в начина ѝ на спане. От изтощена и дива, каквато беше в началото, започна да се изпълва с вътрешен покой, който разхубавяваше лицето ѝ и обогатяваше съня ѝ. Разказвах ѝ живота си, четях ѝ на ухото черновите на неделните ми бележки, в които, без да го казвам, беше тя и само тя.

По онова време оставих на възглавницата ѝ чифт обици с изумруди, които бяха на майка ми. Беше си ги сложила на следващата среща, но не ѝ отиваха. После ѝ занесох други, които подхождаха повече на тена ѝ. Обясних ѝ: Първите, които ти донесох, не ти стояха добре заради твоя тип лице и прическата ти. Тези ще ти подхождат повече. Не носеше никакви на следващите две срещи, но на третата си бе сложила посочените от мен. Така започнах да разбирам, че не изпълнява заповедите ми, а просто изчаква случая да ми угоди. В онези дни се почувствах дотолкова привикнал към този тип домашен начин на живот, че престанах да спя гол, а си занесох пижамите от китайска коприна, които се бях отказал да използвам, защото нямах за кого да ги събличам.

Започнах да ѝ чета „Малкият принц“ от Сент-Екзюпери, френски автор, от когото целият свят се възхищава повече, отколкото самите французи. Беше първата книга, която дотолкова я заинтригува, без да я събуди, че трябваше да ида два поредни дни, за да я довърша. Продължихме с „Приказки“ на Перо, „Свещената история“, „Хиляда и една нощ“ в една обезвредена версия за деца и от различията между книгите разбрах, че според интереса ѝ към четивото сънят ѝ е с различна степен на дълбочина. Когато усещах, че е стигнала дъното, загасвах лампата и спях притиснат в нея, докато пропееха петлите.

Чувствах се толкова щастлив, че я целувах по клепачите, много лекичко, и една нощ се случи и сякаш небето просветля: усмихна се за

първ път. По-късно без никаква причина се завъртя в леглото, обърна ми гръб и каза ядосано: Исабел накара охлювите да плачат. Във възторг от илюзията за диалог, я запитах със същия тон: Чии бяха? Не отговори. В гласа ѝ се долавяше някаква плебейска нотка, сякаш не беше неин, а на чужд човек, когото носеше вътре в себе си. Тогава от душата ми изчезна всяка сянка на съмнение: предпочитах я заспала.

Единственият ми проблем беше котаракът. Не се хранеше, беше унил и от два дни не вдигаше глава, свит в обичайното си кътче, а когато понечих да го сложа в сламената му кошница, за да може Дамиана да го отнесе при ветеринаря, ми посегна с лапа като ранено зверче. Тя едва успя да го хване и го отнесе ритащ в ютено чувалче. Не след дълго ми се обади от развъдника и ми каза, че нищо друго не можело да се направи, освен да го умъртвят, но се нуждаели от моето разпореждане. Защо? Защото вече е много стар, каза Дамиана. Помислих си с яд, че и мен могат да изгорят жив в пещ за котки. Почувствах се безпомощен между два огъня: не бях успял да обикна котарака, но не ми даваше сърце да наредя да го умъртвят само защото е стар. Къде в упътването го пишеше това?

Случката толкова ме потресе, че написах неделната си бележка със заглавие, присвоено от Неруда^[1]: „Котаракът малък салонен тигър ли е?“ Бележката постави началото на поредната кампания, която отново раздели читателите на „за“ и „против“ котките. След пет дни преобладаваше тезата, че може и да е законно да се умъртвява котка в полза на общественото здраве, но не и защото е стара.

След смъртта на майка ми не можех да спя от ужас да не би някой да ме докосне в съня ми. Една нощ я усетих, но гласът ѝ ми възвърна спокойствието: *Figlio mio poveretto*.^[2] Усетих го отново едно ранно утро в стаята на Делгадина и се разтреперих от наслада, защото си помислих, че тя ме е докоснала. Но не, беше Роса Кабаркас в мрака. Облечи се и ела с мен, ми каза, имам сериозен проблем.

Така се оказа, при това по-сериозен, отколкото можех да си представя. Бяха намушкали с нож в първата стая в пристройката един от важните клиенти на дома. Убиецът бе избягал. Огромният труп, гол, но с обувки, блед като сварено на пара пиле, лежеше в прогизналото от кръв легло. Веднага го разпознах: беше Х.М.Б., голям banker, известен със своята внушителна осанка, приветливост и хубави дрехи, но най-вече с целомъдрието на домашното си огнище. На шията имаше две

морави като устни рани и дълбок разрез на корема, който още кървеше. Вкочаняването не бе започнало. Повече от раните ме впечатли презервативът, очевидно неизползван, надянат на спаружения от смъртта член.

Роса Кабаркас не знаеше с кого е бил, защото и той имаше привилегията да влиза през градинската порта. Не се отхвърляше подозрението партньор да му е бил мъж. Собственичката искаше от мен единствено да ѝ помогна да облече трупа. Държеше се толкова спокойно, че ме разтревожи мисълта дали смъртта за нея не е обичайно кухненско занимание. Няма по-трудно нещо от това да се облече мъртвец, ѝ казах. Правила съм го и преди, с Божията помощ, възрази тя. Лесно е, ако някой го поддържа. Обърнах ѝ внимание: Представяш ли си как някой ще повярва в накълцан с нож труп, облечен в безупречен костюм като английски джентълмен?

Разтреперих се при мисълта за Делгадина. Най-добре ще е ти да я прибереш, ми каза Роса Кабаркас. По-добре да умра, ѝ възразих с вледенена слюнка. Тя го забеляза и не успя да скрие презрението си: Ти трепериш! Заради нея, казах, макар че беше истина само наполовина. Кажи ѝ да си върви, преди да е дошъл някой. Добре, каза тя, въпреки че на теб като на журналист нищо няма да ти направят. И на теб също, отбелязах с известна злоба. Ти си единственият либерал, който командва в това правителство.

Градът, високо ценен заради миролюбивата си природа и собствената си сигурност, всяка година се сблъскваше със злощастията на едно скандално и жестоко убийство. Но не и последното. Официалната новина с крещящи заглавия и почти никакви подробности гласеше, че младият banker по неразбираеми причини е бил нападнат и наръган до смърт на шосето за Прадомар. Няма врагове. В комюникето на властите като предполагаеми убийци се посочваха преселници от вътрешността на страната, които бяха предизвикали вълна от криминални престъпления, чужди на гражданския дух на местното население. Още през първите часове бяха задържани над петдесет души.

Възмутен отидох при редактора по съдебните въпроси, типичен журналист от двайсетте години, който носеше шапка със зелена целулоидна козирка и ластици на ръкавите и си въобразяваше, че умее да предвижда събитията. Той обаче разполагаше само с откъслечни

сведения за престъплението и аз ги допълних доколкото това беше благоразумно. Така на четири ръце написахме пет страници за материал на осем колони за първа страница, приписан на вечния призрак на източниците, заслужаващи пълното ни доверие. Но на нашия цензор Гадняра в девет не му трепна ръката да наложи официалната версия, че нападението е дело на либерални бандити. Облекчих съвестта си с начумерено скръбно изражение по време на най-циничното и многолюдно погребение на века.

Когато онази нощ се прибрах вкъщи, позвъних на Роса Кабаркас, за да разбера какво е станало с Делгадина, но четири дни телефонът ѝ мълча. На петия ден отидох в къщата със стиснати зъби. Вратите бяха запечатани, но не от полицията, а от санитарната инспекция. Никой от съседите не знаеше нищо за нищо. Без следа от Делгадина се посветих на ожесточено и понякога нелепо търсене, което ме оставяше без дъх. По цели дни наблюдавах младите велосипедисти от стъпалата на един прашен парк, в който децата си играеха да се катерят по олющената статуя на Симон Боливар. Профучавах, натискайки педалите, като кошути; красиви, достъпни, готови да бъдат уловени на „сляпа баба“. Когато надеждата ми се изчерпа, потърсих убежище в покоя на болерата. Беше като отровна напитка: във всяка дума беше тя. Винаги когато пишех, бях имал нужда от тишина, защото умът ми вникваше повече в музиката, отколкото в писането. Тогава напротив: можех да пиша само в сянката на болерата. Животът ми се изпълни с нея. Бележките, които написах през онези две седмици, бяха закодирани образци на любовни писма. Главният редактор, раздразнен от лавината читателски отговори, ме помоли да поуталожа любовта, докато намислим как да утешим толкова влюбени читатели.

Липсата на покой сложи край на точността в живота ми. Събуждах се в пет, но оставах в полумрака на стаята, като си представях Делгадина в нереалния ѝ живот, как буди братчетата си, облича ги за училище, дава им закуската, ако има какво, и прекосява града на колело, за да изпълни присъдата си да пришива копчета. Питях се недоумяващ: Какво си мисли една жена, докато зашива копче? Мислеше ли си за мен? Дали и тя търсеше Роса Кабаркас, за да ме открие? Прекарах цяла седмица, без да свалям работния гащеризон ни денем, ни нощем, без да се къпя, без да се бръсна, без да си мия зъбите, защото твърде късно любовта ме научи, че човек се гласи за

някого, облича се и се парфюмира за някого, а аз никога не бях имал за кого. Когато в десет сутринта Дамиана ме завари гол в хамака, помисли, че съм болен. Изгледах я с помътнели от възделение очи и я поканих да се повъргаляме голи. Тя с презрение ми отвърна:

— Помислихте ли какво ще правите, ако се съглася?

Така осъзнах до каква степен страданието ме бе покварило. Не разпознавах себе си в тази моя юношеска болка. Не излизах от къщи, за да не се отдалеча от телефона. Пиших, без да го изключвам, и при първия звън скачах отгоре му, защото мислех, че може да е Роса Кабаркас. Непрестанно прекъсвах каквото и да вършех, за да й звъня, и го правих настоятелно в продължение на цели дни, докато проумях, че е телефон без сърце.

Когато в една дъждовна вечер се прибрах, заварих котарака, свит на кълбо на входното стълбище. Беше мръсен и окаян, кротък до жалост. Според упътването беше болен и изпълних указанията, за да го съживя. Внезапно, както се бях унесъл в следобедна дрямка, ме разсъни мисълта, че той може да ме отведе в дома на Делгадина. Отнесох го в пазарска торба до магазина на Роса Кабаркас, който беше все така запечатан и без признаци за живот, но котаракът с такъв устрем се заборичка в чувалчето, че успя да се измъкне, прескочи градинската ограда и изчезна между дърветата. Потропах с юмрук по вратата и някакъв глас на военен попита, без да отваря: Кой там? Свой, отговорих, за да не остана по-назад. Търся стопанката. Няма стопанка, отговори гласът. Поне ми отворете, за да уловя котето. Няма коте, каза. Попитах: Кой сте вие?

— Никой — каза гласът.

Винаги си бях мислил, че да умреш от любов не е нищо повече от поетична волност. Онзи следобед, на връщане у дома отново без котарака и без нея, се убедих, че не само е възможно човек да умре, но самият аз, стар и самотен, умирах от любов. Разбрах също, че е в сила и обратната истина: за нищо на света не бих сменил насладите от моята мъка. Бях изгубил над петнайсет години, опитвайки се да превода песните на Леопарди, но едва онзи следобед ги почувствах до дъно: *Горко ми, ако е любов, тя как терзае.*

Появата ми във вестника по гащеризон и недообръснат породи известни съмнения относно умственото ми състояние. Ремонтаната редакция, с индивидуални стъклени кабинни и таванско осветление,

приличаше на родилен дом. Изкуствената атмосфера на тишина и удобство приканваше да се говори шепнешком и да се ходи на пръсти. В преддверието, като мъртви вицецрале, висяха маслените портрети на тримата доживотни главни редактори и фотографиите на знаменити посетители. На почетно място в огромната официална зала бе окачена гигантска снимка на сегашния състав на редакцията, направена в следобеда на рождения ми ден. Не можах да избегна мисленото сравнение с онази, на която бях трийсетгодишен, и за пореден път се убедих с ужас, че на снимките човек остарява повече и по-лошо, отколкото в действителност. Секретарката, която ме бе целунала на рождения ми ден, ме попита да не съм болен. Бях щастлив да ѝ кажа истината, за да не ми повярва: Болен от любов. Тя ми отговори: Жалко, че не е към мен! Отвърнах на комплиментата ѝ: Не бъдете толкова сигурна.

Съдебният репортер излезе от кабинката си с викове, че имало два неидентифицирани трупа на момичета в градския амфитеатър. Попитах го уплашен: На каква възраст са? Млади, отговори. Може да са бежанки от вътрешността, преследвани дотук от наемници на режима. Въздъхнах облекчено. Положението ни залива тихомълком като локва кръв, казах. Съдебният репортер подвикна вече отдалече:

— Не кръв, а лайна, маестро.

Нещо по-лошо ми се случи няколко дни след това, когато покрай книжарница „Мундо“, мимолетно като тръпка, премина девойка със същата кошница като на моя котарак. Хукнах след нея, като разблъсквах с лакти тълпата в пладнешката жега. Беше много красива, с дълги крачки и с такава гъвкавост си пробиваше път сред множеството, че ми беше трудно да я настигна. Най-сетне я задминах и я погледнах в лицето. Тя ме отстрани с ръка, без да спира и без да се извини. Не беше тази, за която я мислех, но от пренебрежението ѝ ме заболя, сякаш беше тя. Тогава осъзнах, че не съм в състояние да разпозная Делгадина будна и облечена, нито пък тя можеше да ме познае, след като никога не бе ме виждала. В изблик на безумие за три дни изплетох дванайсет чифта сини и розови терлички за новородени, като се мъчех да си вдъхна смелост, за да не слушам, да не пея и да не си припомням песните, които ми напомняха за нея.

Истината е, че не можех да се справя с душата си, и започнах да осъзнавам старостта поради безсилието ми пред любовта. Още по-

драматично доказателство получих, когато в самия център на търговската зона един автобус от обществения транспорт бе прегазил велосипедистка. Току-що я бяха откарали с линейка, ала за измеренията на трагедията можеше да се съди по купчината желязо, останала от колелото наред локва прясна кръв. Бях потресен, но не толкова от смачкания велосипед, колкото от марката, модела и цвета му. Не можеше да е друг освен онзи, който аз самият бях подарил на Делгадина.

Свидетелите твърдяха единодушно, че ранената велосипедистка била много млада, висока и слаба, с къса къдрава коса. Зашеметен, взех първото минаващо такси и поисках да ме откара в болницата „Каридад“, старо здание с жълтеникави стени, което приличаше на затвор, затънал наред пясъците. Трябваше ми половин час, за да вляза, още толкова, за да изляза от ухаещия двор с овощни дървета, където някаква изтерзана жена ми се изпречи на пътя, погледна ме в очите и възкликна:

— Аз съм тази, която не търсиш.

Едва тогава си Спомних, че там живеят на свобода кротките пациенти на градската лудница. Наложих се да се представя като журналист пред болничната управа и едва тогава един санитар ме отведе в отделението за спешна помощ. В дневника за постъпилите открих данните: Росалба Риос, на шестнайсет години, с неизвестно занятие. Диагноза: мозъчно сътресение. Прогноза: неопределена. Попитах началника на отделението мога ли да я видя, с тайната надежда, че ще ми откажат, но ме поведоха очаровани, в случай че поискам да пиша за запуснатото състояние на болницата.

Прекосихме разхвърляно помещение със силна миризма на карбол и струпани по леглата болни. В дъното, в отделна стаичка върху метална носилка, лежеше онази, която търсехме. Черепът ѝ бе омотан в бинтове, лицето неузнаваемо, подуто и насинено, но ми бе достатъчно да зърна стъпалата ѝ, за да разбера, че не е тя. Едва тогава ми хрумна да се запитам: Какво щях да правя, ако беше тя?

На следващия ден, все още оплетен в паяжината на нощта, събрах смелост да ида във фабриката за ризи, където Роса Кабаркас бе споменала веднъж, че работи момичето. Поисквах от собственика да ни покаже предприятието като модел за континентален проект на

Обединените нации. Беше меланхоличен дебелокож ливанец, който ни отвори вратите на царството си с илюзията, че е универсален образец.

Триста момичета в бели блузи и с кръстове на Пепелната сряда на челата шиеха копчета в просторната осветена зала. Когато ни видяха, всички се изправиха като ученички и ни загледаха изкосо, докато управителят обясняваше какъв е приносът им към незапомненото изкуство на пришиване на копчета. Изучавах лицето на всяка една със страх да не открия Делгадина облечена и будна. Но бе една от тях, която ме разкри с опасния поглед на безмилостното възхищение:

— Кажете, господине, не пишете ли вие любовните писма във вестника?

Никога не си бях представял, че едно спящо момиче може да причини някому подобно опустошение. Избягах от фабриката, без да се сбогувам и без дори да си помисля дали някоя от онези девизи от чистилището все пак не е търсената от мен. На излизане оттам единственото чувство, което ми бе останало в живота, бе желанието да плача.

Роса Кабаркас ми се обади след месец с невероятно обяснение: взела си заслужена почивка в Картагена де Индиас след убийството на банкера. Не й повярвах, естествено, обаче я поздравих за късмета и я оставих да се разпростира в лъжата си, преди да ѝ задам въпроса, който клокочеше в сърцето ми:

— А тя?

Роса Кабаркас замълча за дълго. Там е, каза накрая, но гласът ѝ прозвуча уклончиво: Трябва да изчакаш известно време. Колко? Нямам представа, ще те уведомя. Усетих я, че ми се изплъзва, и рязко я спрях: Чакай, посочи ми светлинка. Няма светлинка, отвърна тя и завърши: Внимавай, можеш да навредиш на себе си и най-вече да навредиш на нея. Нямах сили за тези преструвки. Умолявах я поне за една възможност да се приближа до истината. В края на краищата, ѝ казах, ние сме съучастници. Тя не направи нито крачка напред. Успокой се, ми каза, момичето е добре и очаква да го потърся, но точно сега нищо не може да се направи и няма да ти кажа нищо повече. Сбогом.

Останах със слушалката в ръка, не знаех как да продължа, а я познавах достатъчно, за да съзнавам, че нищо няма да постигна с нея, ако не е с добро. След пладне наминах скришом до къщата ѝ, като

разчитах повече на случайността, отколкото на разума, но я заварих все още затворена и с печатите на санитарната инспекция. Помислих, че Роса Кабаркас ми е телефонирала от друго място, може би от друг град, и тази мисъл ме изпълни с мрачни предчувствия. Въпреки това в шест следобед, когато най-малко го очаквах, тя ме изненада със собствената ми парола: — Добре, сега да.

В десет вечерта, треперещ и прехапал устни, за да не се разплача, отидох там, натоварен с кутии швейцарски шоколад, испанска халва и бонбони, и с кошница пламтящи рози, за да покрия с тях леглото. Вратата бе откряната, лампите запалени и от радиото тихо се лееше соната номер едно за цигулка и пиано от Брамс. Делгадина бе толкова сияеща и различна в леглото, че с труд я познах.

Беше пораснала, но не ѝ личеше на ръст, а в напрегнатата зрялост, от която изглеждаше с две-три години по-възрастна, и по-голя от всякога. Високите скули, кожата, загоряла от слънцето на бурно море, тънките устни и късата къдрава коса придаваха на лицето ѝ андрогинното великолепие на Праксителовия „Аполон“. Но нямаше място за грешка, защото гърдите ѝ бяха порасли дотолкова, че не се побираха в шепата ми, хълбоците ѝ се бяха оформили и костите ѝ бяха станали по-устойчиви и хармонични. Бях очарован от тези успешни промени на природата, но ме подразниха протиестествените: изкуствените мигли, намазаните със седефен лак нокти на ръцете и краката и парфюмът за два гроша, които нямаха нищо общо с любовта. Но всъщност онова, което ме изкара извън релси, бяха накитите за цяло състояние, които носеше: златни обици с изумрудени гроздчета, огърлица от естествени перли, златна гривна с проблясващи диаманти и пръстени със скъпоценни камъни на всички пръсти. На стола лежеше роклята ѝ на нощна мадама, с бродерии и пайети, и атлазените пантофки. Странни изпарения се надигнаха от вътрешностите ми.

— Курва! — изкрещях.

А дяволът ми нашепна в ухото зловеща мисъл. Ето как е било: в нощта на престъплението Роса Кабаркас не е имала времето, нито самообладанието да предупреди момичето, и полицията го е открила, само, малолетно и без алиби. Няма друга като Роса Кабаркас за подобни ситуации: продала е девствеността на момичето на някой от големите богаташи, за да я измъкнат чиста от случая с убийството. И разбира се, първата ѝ работа е била да изчезне, докато се уталожил

скандалът. Каква прелест! Меден месец за трима, двамата в леглото, а Роса Кабаркас на някоя луксозна тераса, наслаждавайки се на щастливата си безнаказаност. Заслепен от безумна ярост, се заех да запокитвам в стените всичко в стаята: лампите, радиото, вентилатора, огледалата, вазите, чашите. Вършех го, без да бързам, но и без да спирам, със страхотен шум и методично опиянение, което ми спаси живота. Момичето подскочи при първия трясък, но не ме погледна, а се сви на кълбо с гръб към мен и остана така, като се гърчеше на пресекулки, докато грохотът спря. Кокошките в двора и кучетата на разсъмване увеличиха шумотевицата. Със заслепяващото просветление на яростта дойде и окончателното вдъхновение да подпаля къщата, ала тогава на вратата се появи по нощница безучастната фигура на Роса Кабаркас. Нищо не каза. Направи с поглед инвентаризация на разрухата и установи, че момичето се е свило в себе си като охлюв, със скрита между ръцете глава: ужасена, но непокътната.

— Боже мой! — възкликна Роса Кабаркас. — Какво не бих дала за любов като тази!

Измери ме от глава до пети със състрадателен поглед и ми нареди: Да вървим. Последвах я до къщата, тя мълчаливо ми наля чаша вода, посочи ми с жест да седна срещу нея и ме подложи на разпит. Добре, ми каза, сега се дръж като възрастен и ми разкажи: какво става с теб?

Разказах ѝ онова, което смятах за моята новооткрита истина. Роса Кабаркас ме изслуша в мълчание, без учудване, докато накрая бе озарена. Каква прелест, каза. Винаги съм казвала, че ревността знае повече от истината. И тогава без заобикалки ми разказа какво всъщност е станало. Наистина, каза, в объркването си в нощта на престъплението, забравила заспалото момиче в стаята. Един от клиентите ѝ, адвокат на убития, раздавал постове и подкупи с две ръце и поканил Роса Кабаркас в един хотел за отдих в Картахена де Индиас, докато утихне скандалът. Повярвай ми, каза Роса Кабаркас, че през цялото това време нито за миг не престанах да мисля за теб и за момичето. Върнах се онзи ден и първото нещо беше да ти се обадя по телефона, но никой не отговори. Момичето, напротив, дойде веднага и в толкова плачевно състояние, че ти го изкъпах, облякох, изпратих го в салона за красота и наредих да ти го нагласят като кралица. И нали я

видя: съвършена. Разкошната рокля? От дрехите, които заемам на най-бедните момичета, когато им се налага да танцуват с клиентите. Накитите? Мои са, каза: Достатъчно е да ги пипнеш, за да разбереш, че диамантите са стъкълца, а обковът ламарина. Така че не се занасяй, завърши: Върви, събуди я, поискай ѝ прошка и най-после се заеми с нея. Никой повече от вас не заслужава да бъде щастлив.

Направих свръхестествено усилие да ѝ повярвам, ала любовта се оказа по-силна от разума. Курви!, ѝ казах, разтерзан от живия огън, който изгаряше вътрешностите ми. Ето това сте вие!, изкрещях: Мръсни курви! Не искам повече да ви знам, нито теб, нито коя да е друга уличница на света, а най-малко нея. От вратата ѝ помахах за вечно сбогом. Роса Кабаркас не се поколеба.

— Върви си с Бога — ми каза с печална гримаса и се върна към реалния си живот. — Във всеки случай ще ти изпратя сметката, задето ми разнебити стаята.

[1] Алюзия за „Ода за котката“ (1959) от чилийския поет Пабло Неруда (1904–1973). — Б.пр. ↑

[2] Горкичкият ми син. (Ит.) — Б.пр. ↑

5.

Докато четях „Мартенските иди“^[1], попаднах на една зловеща фраза, която авторът приписва на Юлий Цезар: *Не е възможно накрая да не станеш такъв, за какъвто те смятат другите.* Не успях да открия действителния източник нито в личното творчество на Юлий Цезар, нито в творбите на неговите биографи, от Светоний до Каркопино, обаче си заслужаваше да я науча. Фатализмът му, приложим към живота ми, през следващите месеци ми вдъхна решителността, от която се нуждаех, не само за да напиша този спомен, а и без свян да го започна с любовта към Делгадина.

Нямах нито миг покой, едва се хранех и отслабнах толкова, че панталоните ми се свличаха от кръста. Беглите болки се загнездиха в костите ми, настроението ми безпричинно се менеше, нощем изпадах в състояние на заслепение, което не ми позволяваше нито да чета, нито да слушам музика, а пък денят ми преминаваше в глупашка дрямка, която не заместваше съня.

Облекчението ми дойде от небето. В претъпкания автобус от квартал Лома Фреска съседката до мен, която не бях забелязал да се качва, ми пошушна на ухото: Шибаш ли още? Бе Касилда Армента, моя стара любов от „по три пъти за пет песо“, която ме бе търпяла като ревностен клиент още откакто беше наперена девойка. След като напусна занаята, болнава и без пукнат грош, се бе омъжила за един китаец градинар, който ѝ даде име, подкрепа и може би малко любов. На седемдесет и три години тежеше колкото винаги, още беше красива, със силен дух, и бе запазила непокътнато безсрамието на занаята.

Заведе ме в дома си, китайска ферма на един хълм по пътя за морето. Седнахме на плажните столове на сенчестата тераса, сред папрати, буйна астромелия и окачени на стряхата клетки с птици. В подножието на хълма се виждаха градинарите китайци с конусовидни шапки как садят зеленчуци под изгарящото слънце, а по-нататм сивият залив Бокас де Сениса с двата скални вълнолома, които като канал

насочваха реката няколко левги навътре в морето. Докато разговаряхме, видяхме как бял презокеански кораб навлезе в устието и мълком го проследихме с очи, докато чухме неговия рев на скръбен бик в речното пристанище. Тя въздъхна. Разбираш ли? За повече от половин век за пръв път не приемам посещението ти в леглото. Вече сме други, казах. Тя продължи, без да ме слуша: Всеки път, когато говорят за теб по радиото, когато те възхваляват за обичта на хората и те наричат маестро на любовта, аз си мисля, представи си, че никой като мен не познава твоите умения и твоите прищевки. Сериозно, каза, никой не би могъл да те понася по-добре от мен.

Не се сдържах повече. Тя го усети, видя влажните ми от сълзи очи и едва тогава откри, че вече не съм какъвто бях, но аз издържах погледа ѝ със смелост, на каквато никога не бях вярвал, че съм способен. Остарявам, ѝ казах. Вече сме стари, въздъхна тя. Работата е там, че човек не го усеща отвътре, а отвън всички го виждат.

Беше невъзможно да не си разкрия сърцето, така че ѝ разказах цялата история, която ме изгаряше отвътре, още от първото ми обаждане по телефона на Роса Кабаркас в навечерието на деветдесетия ми рожден ден до трагичната нощ, в която изпотроших всичко в стаята и не се върнах повече. Тя изслуша излиянията ми, сякаш ги изживяваше, предъвка ги много бавно и накрая се усмихна.

— Постъпи както искаш, но не губи това създание — ми каза. — Няма по-тежка злочестина от тази да умреш сам.

Отидохме в Пуерто Коломбия с влакчето, малко като играчка и бавно като кон. Обядвахме срещу кея от прогнили дъски, откъдето всички кораби бяха влизали в страната, преди да дренират залива Бокас де Сениса. Седнахме под навес от палмови клони, под който едрите чернокожи матрони поднасяха пържена риба парго, ориз с кокосово мляко и резени зелен банан. Подремнахме в душния зной в два следобед и продължихме да разговаряме, докато огромното пламтящо слънце потъна в морето. Действителността ми изглеждаше фантастична. Погледни докъде я докарахме с нашия меден месец, присмя се тя. Но продължи вече сериозно: Днес, като поглеждам назад, виждам върволица от хиляди мъже, преминали през леглото ми, но душата си давам да бях останала дори с най-калпавия от тях. Слава на Бога, намерих си моя китаец навреме. Все едно съм омъжена за кутрето си, но пък си е само мой.

Тя ме погледна в очите, прецени реакцията ми на онова, което току-що ми бе разказала, и добави: Така че върви още сега да потърсиш онова бедно създание, дори да е вярно подсказаното от ревността ти, но така или иначе изживяното вече никой не може да ти отнеме. Но никаква дядовска романтика. Събуди я, шибай я и в ушите с този магарешки чеп, с който дяволът те е дарил в замяна на твоето малодушие и скъперничество. Казвам ти сериозно, завърши прочувствено тя: не умирай, преди да изпиташ чудото да чукаш с любов.

На другия ден, докато набирах номера на телефона, ръката ми трепереше. Както от напрежение преди новата ми среща с Делгадина, така и от неведение как ще ми отговори Роса Кабаркас. Бяхме се препирали сериозно заради прекомерната цена, която ми поиска за направените от мен поразии в стаята ѝ. Наложих се да продам една от най-обичните картини на майка ми, чиято стойност възлизаше на цяло състояние, но в решителния момент стигна едва до една десета от очакванията ми. Добавих към сумата остатъка от спестяванията си и я занесох на Роса Кабаркас с безапелационното предложение: Или взимаш това, или нищо. Беше самоубийствена постъпка, защото ако продадеше дори една от тайните ми, щеше да съсипе доброто ми име. Но тя не трепна, а задържа картините, които бе взела като залог в нощта на спора. Оказах се абсолютният губещ само с един ход: бях останал без Делгадина, без Роса Кабаркас и без последните си спестявания. Въпреки това изслушах сигнала на телефона един път, два пъти, три пъти и накрая нея: Е, и? Не ми излезе глас. Затворих. Проснах се в хамака, опитвайки се да се успокоя с аскетичния лиризм на Сати^[2], ала толкова се изпотих, че брезентът под мен подгизна. До следващия ден не събрах кураж да се обадя.

— Добре, жено — казах твърдо. — Днес да.

Роса Кабаркас, естествено, беше над всичко това. Ах, печални мой мъдрецо, въздъхна с непобедимия си дух, изчезваш за два месеца и се обаждаш само за да искаш илюзии. Разказа ми, че не е виждала Делгадина повече от месец, но тя, изглежда, дотолкова се възстановила от уплахата по време на моя разгром, че дори не го споменала, нито питала за мен, и е много доволна от новата си работа, по-удобна и по-добре платена от шиенето на копчета. Вълна от живи пламъци обгори вътрешностите ми. Сигурно като курва, казах. Роса ми възрази, без да

мигне: Не ставай глупак, ако е така, щеше да е тук. Та къде другаде можеше да е по-добре? Бързината на логиката ѝ подсили съмненията ми: А откъде да знам, че не е там? В такъв случай, отвърна, по-добре за теб е да не го знаеш. Или не? Отново я намразих. Тя, като доказателство за отстъпчивост, обеща да потърси момичето. Без особени надежди, защото телефонът на съседката, на който я търсела, продължавал да е изключен, а нямала ни най-малка представа къде живее. Но не е повод за умиране, мамка му, ще ти се обадя до един час.

Този час продължи три дни, но тя откри момичето здраво и на разположение. Върнах се посрамен и я целувах милиметър по милиметър, като в покаяние, от дванайсет през нощта, докато петлите пропяха. Дълга прошка, която си обещах да продължа да повтарям вечно, и така все едно започвах пак от началото. Стаята беше разнебитена, а немарливото ползване бе съсипало всичко, което бях донесъл. Роса Кабаркас я бе оставила така и ми бе заявила, че всяко подобрене ще е с мои пари за сметка на дълга ми. Моето финансово положение обаче бе стигнало дъното. Парите от пенсията за нищо не стигаха. Малкото вещи, останали вкъщи за продан — с изключение на свещените скъпоценности на майка ми, — нямаха търговска стойност, а нищо не бе достатъчно старо, за да се приеме за антика. В по-добри времена губернаторът ми бе направил съблазнителното предложение да откупи наведнъж гръцките, латинските и испанските класици за библиотеката на департамента, но тогава не ми даде сърце да ги продам. По-късно, с политическите промени и развалата на света, никой в правителството не мислеше за изкуство и литература. Изморен да търся достойно решение, пъхнах в джоба си накитите, които Делгадина ми бе върнала, и се упътих да ги заложа в една зловеща уличка, която водеше към градския пазар. С вид на разсеян мъдрец обиколих няколко пъти онези коптори, претърпкани с долнопробни кръчми, магазинчета за стари книги и зложни къщи, но достойнството на Флорина де Диос ми препречи пътя: не се осмелих. Тогава реших да ги продам с вдигната глава в най-стария и реномиран бижутериен магазин.

Продавачът ми зададе няколко въпроса, докато разглеждаше скъпоценностите през монокъла си. Имаше поведение, маниери и дори излъчваше страхопочитание като лекар. Обясних му, че са бижута,

наследени от майка ми. Той одобряваше с ръмжене всяко мое обяснение и накрая свали монокъла.

— Съжалявам — каза, — но това са най-обикновени стъкълца.

Като видя изумлението ми, поясни с леко състрадание: Добре поне, че златото е злато и платината е платина. Опипах джоба си, за да се уверя, че съм взел фактурите от покупката, и казах помирително:

— Купени са в тази почтена къща преди повече от сто години.

Той не се трогна. Случва се, каза, с течение на времето най-скъпите камъни от наследствените скъпоценности да изчезват; биват подменени от непокорни отроци или от безчестни бижутери, а измамата се разкрива едва когато някой се опита да ги продаде. Но позволете за миг, каза и отнесе накитите през една врата в дъното. След момент се върна, без никакво обяснение ми посочи да седна на стола за чакащи и продължи да работи.

Огледах магазина. Бях идвал няколко пъти с майка ми и си спомних едно повтарящо се изречение: *Не казвай на баща ти.* Внезапно ми хрумна мисъл, от която настръхнах: А ако Роса Кабаркас и Делгадина са се споразумели и са продали истинските, а са ми върнали накитите с фалшиви камъни?

Изгарях от съмнения, когато една секретарка ме покани да я последвам през същата врата в дъното в малък кабинет с дълги рафтове, натъпкани с дебели томове. Огромен бедуин се изправи иззад писалището в дъното и като ме заговори на „ти“, ми стисна ръката сърдечно като стар приятел. Учихме заедно в гимназията, ми каза вместо поздрав. Лесно си го спомних: бе най-добрият футболист в училище и шампион от първите ни бардаци. В някакъв момент бях престанал да го виждам и навярно му се сторих толкова грохнал, че ме сбърка с някой съученик от детските години.

Върху стъклото на писалището бе отворен един от дебелия томове от архива, в който бе споменът за бижутата на майка ми. Точно описание, с дати и подробности, когато тя лично е наредила да бъдат подменени камъните на две поколения красиви и доблестни дами Каргамантос и бе продала истинските на същия този магазин. Станало по времето, когато бащата на сегашния собственик управлявал магазина, а ние още сме ходели на училище. Той самият ме успокои: подобни хитрости били обичайни сред знатните западащи фамилии, за да решават парични затруднения, без да жертват честта си. Изправен

пред суровата действителност, предпочетох да запазя бижутата като спомен от една друга Флорина де Диос, която никога не бях познавал.

В началото на юли почувствах действителното разстояние до смъртта. Сърцето ми загуби ритъм и започнах навсякъде да виждам и да усещам безпогрешните предзнаменования за края. Най-ясното се случи по време на концерта в салона на „Изящни изкуства“. Климатичната инсталация се бе повредила и макар че цветът и каймакът на изкуствата и литературата се варяха на водна баня в претъпканата зала, магията на музиката правеше климата божествен. На финала, по време на Allegretto росо mosso, ме разтърси ослепителното прозрение, че слушам последния концерт, който съдбата ми е отредила, преди да умра. Не изпитах болка, нито страх, само потресаващото вълнение, че съм успял да го доживея.

Когато най-после, плувнал в пот, успях да си пробия път между прегръдките и фотоапаратите, се озовах лице в лице с Химена Ортис, като стогодишна богиня в инвалидна количка. Самото ѝ присъствие се стовари отгоре ми като смъртен грях. Носеше копринена туника с цвят на слонова кост, гладка като кожата ѝ, огърлица от три реда истински перли, косата ѝ с цвят на седеф бе подстригана по модата на двайсетте години, с кичур като лястовиче крило върху бузата, а големите ѝ жълти очи светлееха от естествените сенки под тях. Всичко в нея опровергаваше слуховете, че разумът ѝ се помрачава от непрощаващата ерозия на паметта. Вкамених се безсилен пред нея, превъзмогнах горещата вълна, заляла лицето ми, и я поздравих безмълвно с дворцов поклон. Тя се усмихна като кралица и сграбчи ръката ми. Тогава осъзнах, че съдбата ми предоставя още един удобен случай, така че не го пропуснах, за да изтръгна онзи трън, който открай време ме измъчваше. Мечтаех от години за този миг, ѝ казах. Тя, изглежда, не разбра. Не думай!, каза. А ти кой си? Никога не узнах дали наистина ме бе забравила, или това бе последното отмъщение в живота ѝ.

Увереността, че съм смъртен, всъщност ме бе изненадала малко преди да навърша петдесет, в една подобна на тази случка, в карнавалната нощ, когато танцувах апашко танго с една изключителна жена, чието лице не видях въобще, с около двайсетина килограма по-тежка и с две педи по-висока от мен, ала въпреки това се носеше като перце, подхванато от вятъра. Танцувахме толкова плътно притиснати,

че усещах как кръвта тече във вените ѝ, чувствах се като в полусън от наслада с нейното тежко дишане, воня на амоняк и астрономическите ѝ гърди, когато за пръв път ме разтърси и едва не ме събори на земята спазъмът на смъртта. Беше като шепот на безмилостен оракул в ухото ми: Каквото и да правиш, тази година или след сто, ще си мъртъв вовеки веков. Тя се отдръпна уплашено: Какво ви е? Нищо, отвърнах, като се мъчех да овладее сърцето си: — Треперя заради вас.

Оттогава започнах да измервам живота в десетилетия. Петото бе решаващо, защото осъзнах, че почти всички други са по-млади от мен. Шестото бе по-напрегнато поради подозрението, че вече не ми остава много време за грешки. Седмото бе изпълнено със страх от известна вероятност да се окаже последното. Въпреки това, когато се събудих жив в първото утро на деветдесетте ми години в щастливото легло на Делгадина, бях пронизан от утешителната мисъл, че животът не е нещо, което протича като буйната река на Хераклит, а е уникалната възможност да се преобърнеш на скарата и да продължиш да се печеш и от другата страна още деветдесет години.

Започнах лесно да се разплаквам. Всяко чувство, свързано по някакъв начин с нежността, ми засядаше като буца в гърлото и не винаги успявах да я превъзмогна. Дори помислих да се откажа от самотното удоволствие да бдя над съня на Делгадина, и не толкова поради неведението за смъртта ми, колкото поради болката да си я представям без мен през остатъка от живота ѝ. В един от онези неясни дни по невнимание се оказах на знатната улица „Нотариос“ и се изненадах, като открих само развалините от стария хотел за срещи, където, ненавършил още дванайсет години, бях посветен насила в изкуството на любовта. Някога сградата бе принадлежала на корабовладелци, великолепна като малко други в града, с облицовани с алабастър колони и позлатени фризове, с вътрешен двор, покрит със стъклен купол в седем цвята, който отразяваше светлината като в оранжерия. На първия етаж, с готически портал към улицата, в продължение на повече от век се бяха помещавали колониалните нотариални кантори, в които се бе трудил, преуспял и разорил моят баща за цял един живот на фантастични мечти. Старите фамилии постепенно бяха напуснали горните етажи и те бяха присвоени от цял легион пропаднали труженички на нощта, които до изгрева се качваха

и слизаха с клиентите, примамени за песо и половина из кръчмите край близкото речно пристанище.

Дванайсетгодишен, все още по къси панталонки и с ботинките от началното училище, и докато баща ми се препираше на една от безкрайните си срещи, не можах да устоя на изкушението да проуча горните етажи, където открих божествено зрелище. Жените, които продаваха телата си до зори, се раздвижваха из сградата след единайсет сутринта, когато жегата от напечения купол ставаше нетърпима, та трябваше разсъблечени да изпълняват домашните си задължения из цялата къща, докато обсъждат гръмогласно нощните си приключения. Бях потресен. Единственото, което ми хрумна, бе да избягам откъдето бях дошъл, но тогава една от голите жени с плътни телеса, миришещи на домашен билков сапун, ме прихвана през гърба, вдигна ме във въздуха и ме отнесе в картонената си стаичка, без да мога да я видя, сред крясъците и аплодисментите на останалите разсъблечени съквартирантки. Метна ме по гръб на кревата си за четирима, с майсторска ловкост ми свали панталоните и ме възседна, но леденият ужас, който сковаваше тялото ми, не ми позволи да я приема като мъж. Същата нощ, измъчван от безсъние в леглото си вкъщи поради срама от нападението, не можах да спя повече от час, измъчван от копнежа да я видя отново. Така че на следващата сутрин, докато нощните гуляйджии още спяха, разтреперан се качих в стаичката ѝ и я събудих, като ридаях на глас, полудял от любов, която продължи докато не я отнесе безмилостно вихърът на истинския живот. Казваше се Касторина и беше кралицата на къщата.

Стаичките в хотела струваха едно песо за любовите набързо, ала малцина от нас знаеха, че цената е същата и за двацет и четири часа. Освен това Касторина ме въведе в мизерния си свят, в който жените канеха бедните клиенти на своите галазакуски, услужваха им със сапун, лекуваха зъбобола им, а в случаи на крайна нужда ги даряваха с любов по милост.

В привечерите на последната ми старост обаче никой не си спомняше безсмъртната Касторина, умряла Бог знае кога, издигнала се от окаяните ъгли на речния кей до свещения трон на върховна матрона, с нейната пиратска превръзка, която скриваше едното ѝ око, изгубено в някакво кръчмарско сбиване. Последният ѝ постоянен тъпкач, щастлив негър от Камагуей, когото наричаха Хонас Каторжника, бил един от

най-големите тромпетисти в Хавана докато не изгубил цялата си усмивка по време на железопътна катастрофа.

След онази горчива обиколка усетих бодеж в сърцето, който три дни не успях да облекча с какви ли не домашни церове. Лекарят, при когото отидох по спешност, бе потомък на изтъкнат род, внук на доктора, който ме беше прегледал на четирийсет и две години, и толкова приличаше на него, че ме уплаши, състарен като дядо си на седемдесет заради ранната плешивина, очилата за безвъзвратно късогледство и безутешната тъга. Подложи ме на грижлив преглед от глава до пети със старанието на бижутер. Преслуша гърдите и гърба ми, измери кръвното налягане, провери рефлекса на коляното, очните дъна, цвета на долния клепач. В промеждутъците, докато сменях положението си на кушетката за прегледи, ми задаваше толкова неясни и бързи въпроси, че едва ми оставяше време да обмисля отговорите. След един час се вгледа в мен с щастлива усмивка. Добре, каза, май няма какво да направя за вас. Какво искате да кажете? Че състоянието ви е възможно най-доброто за възрастта ви. Много любопитно, му казах, същото ми каза дядо ви, когато бях на четирийсет и две години, все едно времето не минава. Винаги ще се намери някой да ви го каже, отвърна, защото винаги ще сте на някаква възраст. За да го предизвикам към съкрушителна присъда, му казах: Окончателна е единствено смъртта. Да, каза, но не е лесно да стигнете до нея в такова добро състояние като вашето. Наистина съжалявам, че не мога да ви угодя.

Бяха благодушни спомени, но в навечерието на 29 август почувствах огромната тежест на века, който ме очакваше безучастно, докато с натезали като олово крака изкачвах стълбите за вкъщи. Тогава видях отново Флорина де Диос, майка ми, в моето легло, което бе нейно до смъртта ѝ, и тя ми даде същата благословия, която ми бе дала, когато я видях за последен път два часа преди да умре. Разтърсен от вълнение, го приех като последно предизвестие и се обадох на Роса Кабаркас, за да ми доведе момичето още същата нощ, в случай че не се изпълнят надеждите ми да доживея до последния дъх на деветдесетте ми години. Позвъних ѝ отново в осем и тя пак ми повтори, че не е възможно. Трябва да стане, на каквато и да е цена, изкрещях ужасен. Затвори, без да се сбогува, но след петнайсет минути ми се обади отново:

— Добре, имаш я тук.

Пристигнах в десет и двайсет вечерта и връчих на Роса Кабаркас последните писма в живота си с разпореждания относно момичето след ужасния ми край. Тя си помисли, че още съм разстроен от убития там, и ми каза подигравателно: Ако ще умираш, гледай да не е тук. Аз ѝ възразих: Ще кажеш, че ме е прегазил влакът за Пуерто Коломбия, тази жалка купчина желязо, която не е в състояние никого да убие.

Подготвен за каквото и да е през онази нощ, легнах по гръб в очакване на последната болка в първия миг на деветдесет и първия ми рожден ден. Дочух далечен камбанен звън, усетих уханието на душата на Делгадина, заспала на една страна, дочух вик на хоризонта, риданията на някой, може би умрял преди един век в стаята. Тогава угасих лампата с последен дъх, сплетох пръсти с нейните, за да я отведа с мен, и в дванайсет отброих дванайсетте камбани удара с моите последни дванайсет сълзи, докато пропяха петлите, и веднага след тях тържествуващите камбани, празничните фойерверки, които честваха и ликуваха, че бях надживял жив и здрав моите деветдесет години.

Първите ми думи бяха към Роса Кабаркас: Купувам къщата, цялата, заедно с магазина и овощната градина. Тя ми каза: Да направим един облог между старци: който оживее, той наследява всичко на другия, и ще го подпишем пред нотариус. Не, защото ако аз умра, всичко трябва да остане за нея. То е същото, каза Роса Кабаркас, аз ще се погрижа за момичето и после ѝ оставям всичко, твоето и моето; нямам друго на този свят. Междувременно ще добавим към стаята ти хубава баня, климатична инсталация, и книгите, и музиката ти.

— Мислиш ли, че тя ще се съгласи?

— Ах, тъжни ми мъдрецо, приемам, че си стар, но не и че си глупак — каза Роса Кабаркас, заливайки се от смях. — Бедното дете си е загубило ума от любов по тебе.

Излязох на улицата сияещ и за пръв път разпознах себе си на далечния хоризонт на моето първо столетие. Домът ми, тих и подреден в шест и четвърт, започваше да се радва на цветовете на една щастлива зора. Дамиана пееше с пълен глас в кухнята, а възкръсналият котарак обви опашка около глезените ми и вървя с мен до писалищната маса. Тъкмо подреждах повехналите листове хартия, мастилницата, гъшето

перо, когато слънцето избухна между бадемовите дървета в парка и речният пощенски параход, закъснял с една седмица заради сушата, навлезе с рев в канала на пристанището. Най-после това беше истинският живот, със спасеното ми сърце, осъдено да умре от щастлива любов в блажената агония на някой ден след моите сто години.

Май 2004 г.

[1] Исторически роман (1948) от американския писател Торнтън Уайлдър (1897–1975). — Б.пр. ↑

[2] Ерик Сати (1866–1925) — френски композитор и пианист, един от реформаторите в европейската музика от 20-те години на ХХ в. — Б.пр. ↑

Издание:

Автор: Габриел Гарсия Маркес

Заглавие: Спомен за моите тъжни проститутки

Преводач: Емилия Юлзари

Година на превод: 2017

Език, от който е преведено: испански

Издание: първо

Издател: Издателство „Лъчезар Минчев“

Град на издателя: София

Година на издаване: 2017

Тип: роман

Националност: колумбийска

Печатница: „Образование и наука“ ЕАД

Излязла от печат: септември 2017 г.

Редактор: Лъчезар Минчев

Технически редактор: Езекил Лападатов

Коректор: Людмила Стефанова

ISBN: 978-954-412-077-1

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/3241>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.